

DANSK LIGBRÆNDINGSFORENING

DANSK KREMATIONSFORENING

MEDLEM AF INTERNATIONAL CREMATION FEDERATION

ÅRSSKRIFT

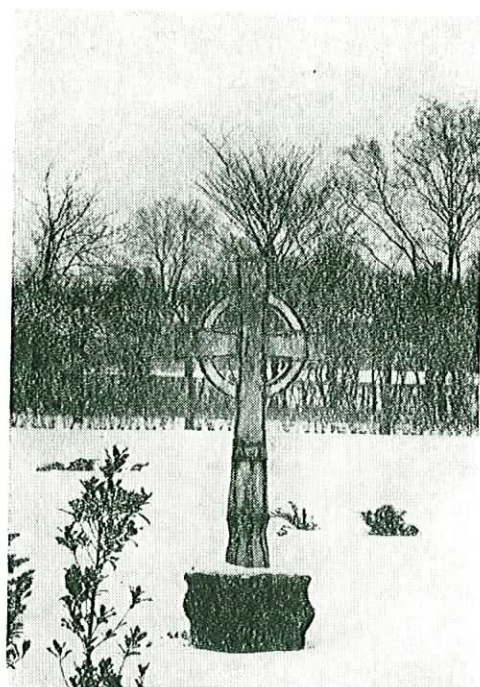
BERETNING OG REGNSKAB
FOR ÅRET 1970

Redaktion:

I.-M. ERLANDSEN

N. J. RALD

E. WÜRTZ

Tidligere markeredes askefællesgraven på Roskilde østre kirkegård med dette symbol fra det gamle kapel.

På forsiden:

Det nuværende monument er et gyldent tegn i beton og stiftmosaik foran en marmormur. Indviet 4. juni 1970. Samarbejde mellem arkitekt professor Henning Larsen og billedhuggeren William Fridericia.

KØBENHAVN 1971

Indholdsfortegnelse

	Side
Strøtanker	5
Beretning for 1970	6
Askefællesgrav på Hillerød ny kirkegård.....	9
Roskilde kapelkrematorium og Østre Kirkegård.....	11
Kommunalt profitmageri på sorg i Frankrig	15
To borgmestre i Dansk Ligbrændingsforening	21
Danske krematorier	27
Konkurrence om en kirkegård i Frederikshavn	44
Udlandet	47
Statistik	49
Driftsregnskab	52
Status	54
Afdelingernes bestyrelser 1971	57
Foreningens adresser	60

HOVEDBESTYRELSE

Provst *N. J. Rald*, Løgumkloster, formand.
 Økonomidirektør *Jørgen Paldam*, København, næstformand.
 Departementschef *Vilhelm Boas*, København.
 Læge *Erik Haugaard*, Roskilde.
 Landsretssagfører *Arthur Pelle*, Aalborg.

Direktør: *Erik Würtz*.
 Aktuar: *H. P. Rasmussen*.

REPRÆSENTANTSKAB

Hovedbestyrelse samt følgende:
 Civilingeniør fru *Litten Biune*, København.
 Fru *Ida-Merete Erlandsen*, København.
 Pastor *H. Kjerbye-Rasmussen*, København.
 Landsretssagfører *Georg P. Kofod*, København.
 Professor, dr. med. *Ole Secher*, København.
 Overlærer *Chr. Helmer Sørensen*, Glostrup.
 Forretningsfører *Jørgen Sørensen*, København.
 Portner *J. Christoffersen*, Odense.
 Cigarsorterer *Gunnar Pedersen*, Nykøbing F.
 Sognepræst *Richard Sørensen*, Tranebjerg, Samsø.
 Fuldmægtig *Harry Rasmussen*, Horsens.
 Amtsskolekonsulent *E. Mølgaard*, Hjørring.

REVISION

Statsautoriseret revisor *Emil Lundgaard Andersen*.

ÆRESMEDLEMMER

Landshövding *Per Eckerberg*, Linköping.
 Direktør *Nils Grufman*, Stockholm.
 Direktør *L. J. Moltke-Hansen*, Oslo.
 Häradshövding *R. Nybom*, Helsingfors.
 Direktør *Gerhard Pedersen*, Hørsholm.

STRØTANKER

Noget af det, der i dag undrer mig mest, er den forfærdelige fart, som alting har på i vort samfund. Strukturerne ændrer sig på alle områder, åndslivet — hvis man i det hele taget kan tale om noget sådant i en mere og mere materialistisk verden — giver sig de særeste udslag. Det er svært for en gammel bogorm at følge med i moderne litteratur og digtekunst. Heldigvis kan man tage Henrik Pontoppidan eller Martin A. Hansen ned fra hylden og vederkvæge sig med i al forvirringen. Kirkelivet byder også på mangt og meget, hvis tegn det er svært at tyde. Hele den hastige udvikling skal vi såmænd også nok få at mærke i Dansk Ligbrændingsforening. Her kan strukturændringerne også komme over os, så det kan knibe med at følge med udviklingen. Jeg tænker ikke så meget på, at kremation ikke skulle blive ved støt at gå frem, men jeg tænker på selve vor foreningsstruktur.

Hertil kommer det paradoksale, at udviklingen går så urimeligt hurtigt, mens mange ting går langsommere og langsommere. Herude på landet, hvor jeg nu bor, har vi vel endnu det besindige luntetrav, men hver gang man kommer til hovedstaden, gør man den opdagelse, at der skal beregnes mere og mere tid til at nå sit mål i den anden ende af byen, og det gælder, uanset hvilket befordringsmiddel man anvender. Et kvarters ventetid på en bus er ikke usædvanligt, og så hjælper det ikke, at der kommer to eller tre i følge. Trafikpropper er meget hyggeligt, hvis man har tid, men taxameteret tæller. Breve bliver dog bragt ud endnu, men det går meget langsommere end i gamle dage. Kildeskattens velsignelser havde jeg glædet mig til i mange år, men der må

være noget forkert ved systemet, for det er et skrækkeligt slid at udfylde skatteskemaer både forud og bagud. Man siger også, at der er forureningsproblemer, men dem må vi vel leve med, til vi dør, for det er en lang og dyr vej at få dem bragt i orden. Sådant er der så meget, men det må bestyrelsen for vor forening se at finde ud af, når det er noget, der kommer os ved.

Der er en enkelt lille strøtanke, som jeg gerne vil nævne, fordi den bygger på den erfaring, at det lille problem, den rører ved, med mellemrum dukker op. Det er adskillige gange blevet bebrejdet mig fra kollegial side, at Dansk Ligbrændingsforening ikke er kirkeligt neutral. For det meste kan et venligt og oplysende brev klare sagen, men jeg har lyst til at prøve at mane dette spøgelse i jorden. Der er efter mit bedste skøn ingen af vore kontorer, der søger så meget som at lægge en pind i vejen for, at man får gejstlig medvirken ved en bisættelse. Hvis afgørelsen er truffet i forvejen enten ved, at afdøde er udmeldt af folkekirken eller skriftligt har givet til kende, at der ikke ønskes en præst ved den lejlighed, er sagen klar. Men er dette ikke tilfældet, må de pårørende tage ansvaret for fremgangsmåden. Fra foreningens side vil man altid sige, at den præst, man skal henvende sig til, bor der og der, men når man så får det svar, at man ikke ønsker en præst, så er der da ingen mening i at ville påtvinge dem en sådan. Så beder vi om en skriftlig erklæring, der giver til kende, at ansvaret er familiens. Anderledes kan vi ikke med rimelighed bære os ad. Jeg skal ikke nægte, at der på den måde kommer til at foregå bisættelser af medlemmer af folkekirken

uden præstelig medvirken. Men en sådan er da vist ikke noget, som eventuelt har betydning for et menneskes evige skæbne.

Jeg ved godt, at udmeldelserne af folkekirken er i jævn stigning, uden at man dog i dag kan tale om et katastrofalt skred. Der er også flere børn, der ikke bliver døbt og konfirmeret, men statistikken viser, at begravelser og bisættelser uden gejstlig medvirken ikke er i nævneværdig stigning, næppe mere end 1 pct. i de sidste 6 år. De fleste falder naturligvis i hovedstadsområdet, og de fleste gælder også bisæt-

telser. Men jeg ville altså med disse bemærkninger have lov at sige, at vor forenings ansatte personale virkelig er så neutrale, som de bør være, så alle beskyldninger for det modsatte har ingen bund i virkeligheden.

Strøtanker har deres betydning, hvis de falder i frugtbar jord. Lad mig så slutte med at ønske for Dansk Ligbrændingsforening, at den må finde sin plads i fremtiden, selv om strukturændringer finder sted med hastig fart på alle samfundsområder.

N. J. Rald.

BERETNING FOR 1970

Antallet af krematorier i Danmark er 32, idet ingen nye krematorier er taget i brug endsige under opførelse siden 1968, i hvilket år Ballerup krematorium blev indviet 2. marts. De nye krematorier i Aalborg og Århus, der blev taget i brug i 1969, har afløst de to byers gamle, nu nedlagte krematorier.

I samtlige krematorier er foretaget 19.843 kremationer i 1970, heraf 11.209 i de 8 krematorier i Stor-København, og i forhold til 1969 er det en stigning på 942 eller næsten 5 pct.

Stor-Københavns kremationsprocent samt 10 byer med højeste procent:

Frederiksberg	83,3
Gladsaxe	79,3
København	78,2
Gentofte	75,0
Lyngby	69,1
Ballerup	68,8
Glostrup	68,7

Stigningen ligger på krematorierne udenfor hovedstadsområdet og ville givet have været større, om flere byer havde haft krematorium.

Foretagne kremationer i 1970 af samtlige døde her i landet udgør 41,0 pct. Kremationsprocenten var 39,4 i 1969.

I følgende opstilling er anført kremationsprocenten for hovedstadsområdets krematorier samt for de 10 byer i provinsen med højeste procent.

Køge	79,4
Nykøbing F.	69,0
Svendborg	68,9
Odense	65,1
Nakskov	63,7
Roskilde	62,1
Aabenraa	60,1
Randers	58,0
Holbæk	57,0
Aalborg	55,2

Hvor det næste krematorium vil blive bygget og hvornår, vides ikke, men i flere byer sysles med planer om krematorium.

Således blev der i september 1970 ved Frederikshavns kirkegårdsudvalg, der er en sammenlutning under menighedsrådene for Frederikshavn bys 3 sogne, indbudt til en offentlig idékonkurrence om udformningen af en kirkegård og et kapelanlæg med krematorium. Frederikshavn med sine 33.000 indbyggere er i stærk udvikling og har kun ledig kirkegårdsjord til 3-4 år.

Medio januar 1971 meddeltes det, at konkurrencen er vundet af et arkitekthold, bestående af arkitekterne Annelise og Peder W. Borup, Birkerød, Niels Bang, København, og arkitektstuderende Torben Roepstorff, København.

Siden professor, arkitekt m.a.a. Henning Larsens skitseprojekt til et kapelkrematorium på Assistens kirkegård i Fredericia blev godkendt i 1968, er der ikke sket mere, dog har Fredericias nye borgmester, Richard Pedersen, nu lovet at tage sagen op, da Fredericia kommune går positivt ind for spørgsmålet om krematorium.

Foreningens Hillerød afdeling har i mange år virket for en askefællesgrav i Hillerød ud fra synspunktet, at de i befolkningen, der ønsker denne gravform, ikke skulle være henvist til en anden bys askefællesgrav. Med et tilskud på 4.000 kr. fra hovedforeningen har Hillerød afdelingen nu løst opgaven i samarbejde med kommunen ved at investere godt 9.000 kr. i anlæggelse af en askefællesgrav på Hillerød ny Kirkegård. Den nye fællesgrav er nærmere omtalt i en artikel på side 9 i dette årsskrift.

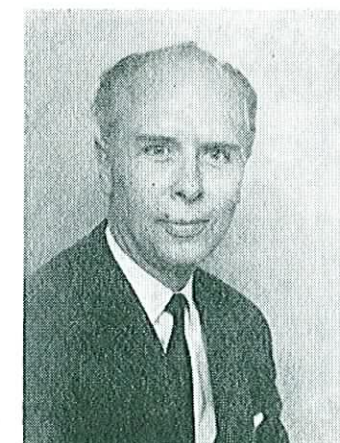
I denne forbindelse skal også nævnes en kunstnerisk udsmykning af den store askefællesgrav på Østre kirkegård i Roskilde. Domsognets menighedsråd lod i 1967 krematoriets arkitekt, m.a.a. Henning Larsen opføre en mur af samme marmormateriale som krematoriets. Muren var tænkt som et fællesmonument for de nedsatte aske i fællesgraven, men tilbage stod at finde formen for udsmykning af muren.

Overassistent Hans Hansen.

Domsognets menighedsråd besluttede at følge en henstilling fra Dansk Ligbrændingsforenings Roskilde afdeling om at lade billedhuggeren William Fridericia skabe udsmykningen.

Ved en højtidelighed den 4. maj 1970 blev William Fridericias monumentudsmykning, givet på dette årsskrifts omslag, afsløret.

Fuldmægtig P. Reenberg.

Kontorbud E. Mühlendorff.

Om monumentets tegn sagde kunstneren, at han havde stræbt efter at variere guldmosaikstifternes hældning indbyrdes, for at de til enhver tid kan fange lyset og funkler. Tilføjede, at hans indledning til tegnet var bogstaverne INRI over Kristi kors, men at han omarbejdede dem fra det direkte læselige til et tegn i sig selv ud fra den betragtning, at man her ikke skal læse bogstaver, også vidende om, at her kan alle konfessioner hvile sammen hvad der i hans øjne er det store i idéen med fællesgraven.

Afdelingen i Vejle har i en henvendelse til Vejle kirker og kirkegårde fremsat tilbud om at skænke et monument til fællesgraven, men menighedsrådet meddelte afdelingen, at de ikke ønskede nogen form for udsmykning af fællesgraven.

I 1970 indmeldte 2.462 sig som medlemmer i Dansk Ligbrændingsforening. Det samlede medlemstal er 170.418 ved årets udgang.

På et medlemsmøde 25. juni 1970 i Frederikshavns afdelingen blev det vedtaget at lægge afdelingen sammen med Aalborg afdeling. Assurandør Frede Nielsen, den tidligere Frederikshavns afdelings formand, har modtaget valget som stedlig repræsentant. Det daglige arbejde, såsom indmeldelsesekspedition, kontingentincasso og besøgelse af bisættelser, varetages nu af virksomheden i Aalborg.

Under beretningen i det forrige årsskrift blev det omtalt, at en ildebrand i januar 1969 havde raseret Søndermark krematoriums store sal. Salen er genåbnet den 28. januar 1971. Genopbygningen af salen i sin tidligere skikkelse, herunder restaureringen af professor Utzon Franks relieffer, blev ledet af arkitekt Henning Gravesen.

To af Københavns afdelingens personale har haft jubilæum i 1970. Overassistent Hans Hansen, Vesterbrokontoret, der havde været ansat i afdelingen i 25 år den 1. maj, og fuldmægtig Poul Reenberg, hovedkontoret, i 40 år den 1. oktober.

Erik Mühlendorff har den 30. september efter 31 års arbejde som afdelingens kontorbud søgt afsked på grund af alder.

Mühlendorff har i alle år på bedste måde løst opgaverne med ordning af attester og har været os en god forbindelse under sin gang hos præster og kordegne samt på offentlige kontorer, hvor han som her i afdelingen vil efterlade et savn.

Erik Würtz.

ASKEFÆLLESGRAV PÅ HILLERØD NY KIRKEGÅRD

»Den er et smukt udtryk for en ny begravelseskultur,« sagde provst N. J. Rald, da han på hovedforeningens og Hillerød afdelingens vegne ved en lille højtidelighed på Hillerød Ny Kirkegård mandag den 2. november 1970 overdrog den nye askefællesgrav og mindesmærke til borgmester Toke Stokholm, som modtog gaven på Hillerød kommunes vegne.

Hillerød afdelingen blev stiftet i januar 1953 og netop på den tid, da kirkegårdssag og eventuelt krematorium var under diskussion og inden længe måtte bringes til løsning, idet der ikke var mange gravpladser tilbage på den gamle kirkegård.

I byens udkant, ved Skansebakken, anlagdes Hillerød Ny Kirkegård, som kunne tages i brug i 1961, men økonomisk var det ikke muligt straks at bygge et kapel. Der hengik næsten 10 år, før dette skete.

I de følgende år koncentrerede Hillerød afdeling sig om opførelse af krematorium i tilslutning til det kommende kapelbyggeri.

For at hjælpe til med at få opførelsen af krematorium i gang bevilgede Dansk Ligbrændingsforening byen et parilån på 500.000 kr. Begge bygninger med kapel og krematorium kunne således indvies den 2. december 1967.

For afdelingen i Hillerød var ønsket nu at få

Fra overdragelsen af askefællesgraven ved krematoriet. Provst N. J. Rald, formand for Dansk Ligbrændingsforening, overdrager fællesgraven til Hillerød kommune, repræsenteret ved borgmester Toke Stokholm, der som formand for Hillerød-afdelingen også repræsenterer Dansk Ligbrændingsforening.

anlagt en smuk askefællesgrav af hensyn til de mange, der foretrak denne gravform. Ved at anmode Hillerød afdeling om at komme med idéudkast til en askefællesgrav, gav Hillerød kommune sit tilsagn til at medvirke hertil.

Fra afdelingens side var det af yderste vigtighed, at den nye askefællesgrav måtte blive centralt placeret på Hillerød Ny Kirkegård og af en sådan størrelse, at der kunne skabes de bedste betingelser for en sådan gravplads. Dette blev imødekommet ved at overlade afdelingen et udsøgt areal foran klokkestablen nær kapelbygningen. I samråd med krematoriets arkitekt Max Brüel blev græsareals 2 sider markeret afgrænsende i ret vinkel med smalle, brolagte gange. Græsstykkets 2 andre sider afgrænses af eksisterende, brede veje. Som monument er anvendt en granitkampe-

sten, fundet under udgravningen til kapel-krematoriets kælderetage. Kampestenen blev kløvet, og begge stenhelvede blev lagt ned et stykke inde på plænen med de glatte sider opad i græsset.

Kirkegårdsgartner Blomberg har plantet ege i grupper rundt om plænen sidelinier.

I anlægsudgifter har afdelingen i Hillerød udredt 9.500 kr., heraf har hovedforeningen ydet 4.000 kr. til hjælp.

Den nye, smukke askefællesgrav med mindesmærket, hvorpå pårørende kan lægge deres blomster, er en naturlig enkelthed i kirkegårdens særprægede karakter. Når man står ved mindesmærket, vil ens øjne møde et storslået og milevidt skue over mod de nordsjællandske skovstrækninger.

Erik Würtz.

EN AF LANDETS ANDRE URNEKIRKEGÅRDE

Den nye urnekirkegård med Østre Kapel i baggrunden. Nykøbing Falster.

Roskilde krematorium.

ROSKILDE KAPELKREMATORIUM OG ØSTRE KIRKEGÅRD

Roskilde kapelkrematorium blev indviet den 30. marts 1961 og runder således i år de første 10 år. I dag forekommer det mærkeligt, at Sjællands største provinsby skulle komme så sent med i rækken af byer med krematorium.

Allerede i 1946 blev der af formanden for kirkegårdsbestyrelsen i Roskilde Domsogns menighedsråd udtalt, at det gamle kapel på Østre kirkegård var så mønnet og ødelagt, at man simpelthen ikke kunne forsvare at lade det stå, men alligevel skulle der gå 15 år, inden et nyt var rejst. Flere planer var fremme, eventuelt for et traditionelt kirkegårdskapel, dog var man også inde på muligvis at afsætte plads til et krematorium, men så sent som i 1954 havde man ikke fra myndighedernes side offi-

cielt drøftet planer om opførelse af et krematorium med den motivering, at der ikke var noget egentligt behov, blandt andet på grund af, at Roskilde med sin nære beliggenhed ved København havde let adgang til at benytte et krematorium i hovedstaden. Desuden mente man, at kremationsprocenten i Roskilde var meget lav i forhold til andre byer i landet.

Alt dette gav stødet til, at Dansk Ligbrændingsforening samme år oprettede en afdeling i Roskilde. Afdelingen gik straks ind i en energisk kamp for at få krematorium i byen og samtidig tidssvarende muligheder for jordfæstelse af aske, der hidtil havde været henvist til de traditionelle kistegravpladser. Byens aviser gav i de følgende år smuk plads for referater og indlæg, der til tider var ret så skarpe fra

ROSKILDE KAPEL-KREMATORIUM

Ved sit møde

den 20. juli 1956

vedtog

ROSKILDE DOMSOGNS MENIGHEDSRÅD

hvis formand da var

bankdirektør

H.H. STIGAARD

på kirkegårdsbestyrelsens indstilling at lade et kapel-krematorium opføre på Østre Kirkegård på samme sted, hvor det hidtidige brakkapel fra 1885, tegnet af arkitekt HERHOLDT, havde sin plads.

I december 1956 blev en offentlig arkitektkonkurrence udskrevet. Der indkom 101 forslag, og i præmien tilfaldt

arkitekterne

MAX BRÜEL, GEHRDT BORNEBUSCH, JØRGEN SELCHAU og

HENNING LARSEN i samarbejde med

havararkitekt

SVEN HANSEN.

Arbejdet blev overdraget disse arkitekter, men senere opdeltes arkitektfirmaet, således at det blev arkitekt HENNING LARSEN, der i samarbejde med

ingeniørfirmaet

STEENSEN & VARMING kom til at forestå byggeriet med

ingeniør

H.L. MEHLSEN som konsulent.

Vanskeligheder med at opnå byggetilladelse og materielbevilling førte ind i byggeriets iværksættelse.

Den 10. oktober 1958 godkendte kirkeministeriet de endelige planer, og efter udførelse offentlig licitation påbyggeriet byggeriet i april 1959.

Det af menighedsrådet nedsatte byggeudvalg bestod af:

OLAF KANN (formand)

Roskilde Domkirkes værg, udskrivningschef

F.A. MADSEN,

kirkegårdsbestyrelsens formand og kirkemedlemmer

WILLY D. ENIG samt

kirkegårdsbestyrelsens medlemmer

manufakturhandler AXEL S. PEDERSEN,

incassator WALD. RASMUSSEN og

læge ERIK HAUGAARD.

Som byggeudvalgets sekretær fungerede

kirkegårdsinspektør HANS RØNØ.

Kapel-Krematoriet indviede af

biskop

GUDMUND SCHIØLER

ved en højtidelighed skærtorsdag

den 30. marts 1961.

ved hvilken ligeledes dette dokument indmuredes.

såvel de traditionsbundne myndigheder i Domsognet som fra Dansk Ligbrændingsforenings side.

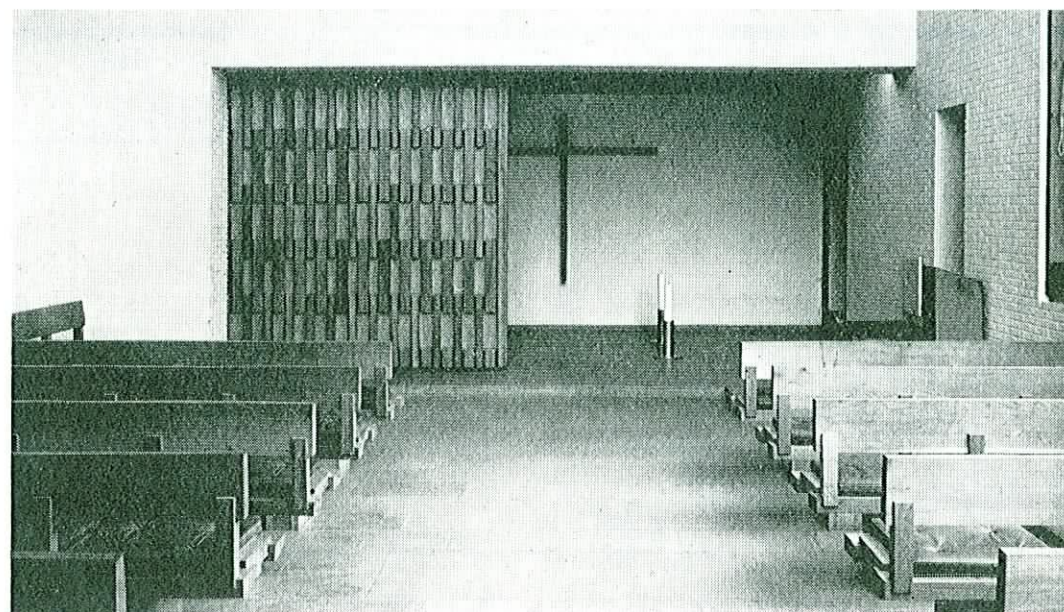
I 1956 var det blevet klart, at kravet om et krematorium i Roskilde ikke var til at komme uden om, og Domsognets menighedsråd udskrev en arkitektkonkurrence, der resulterede i 101 forslag. Opgaven var meget bunden, da man ønskede det nye kapelkrematorium opført på en stærkt begrænset plads, hvor det gamle kapel først skulle fjernes.

I 1957 blev Dansk Ligbrændingsforening repræsenteret såvel i kirkegårdsbestyrelse og menighedsråd som i byggeudvalget, og efter mange besværligheder og forsinkelser blev kapelkrematoriet indviet den 30. marts 1961, et år senere end beregnet.

Under byggeriet blev man heldigvis klar over, at Østre kirkegårds indgangsparti også trængte til fornyelse. Det blev rykket kendeligt ind på kirkegården, så der blev plads til biler uden for denne. Bilkparkerings ved krematoriet, der ligger ganske nær indgangen, kunne således undgås. Den gamle administrationsbygning befinder sig nu udenfor den egentlige kirkegård og kunne nok trænge til en afløser, der harmonerer med de nye anlæg.

På Østre kirkegård er der nu anlagt enhver form for askegravsteder, dels som individuelle enkelt- eller familiegravsteder i forskellige former, dels som en 3900 m² stor askefællesgrav, der med sin størrelse alene vil kunne dække behovet for gravplads, selv hvis alle afdøde i begge byens kirkesogne blev askebegravede dér, og uden at man brugte den samme plads mere end een gang. Da fredningstiden for askegrave er 10 år mod 20 år for kistegrave, er der nu — selv efter at kremationsprocenten de sidste 10 år er steget fra omkring 20 til 62,1 i Roskilde — sammen med de andre askegravformer alene på Østre kirkegård rigelig gravplads for en hurtigt voksende by som Roskilde.

Når hertil kommer en under anlæggelse værende meget stor gravlund med græsflader og trægrupper, kan det siges, at Roskilde Domsogn næppe i overskuelig tid får brug for det

Salen i Roskilde krematorium.

stykke jord øst for Østre kirkegård, som Domsognet erhvervede for knap 20 år siden med henblik på udvidelse af kirkegården.

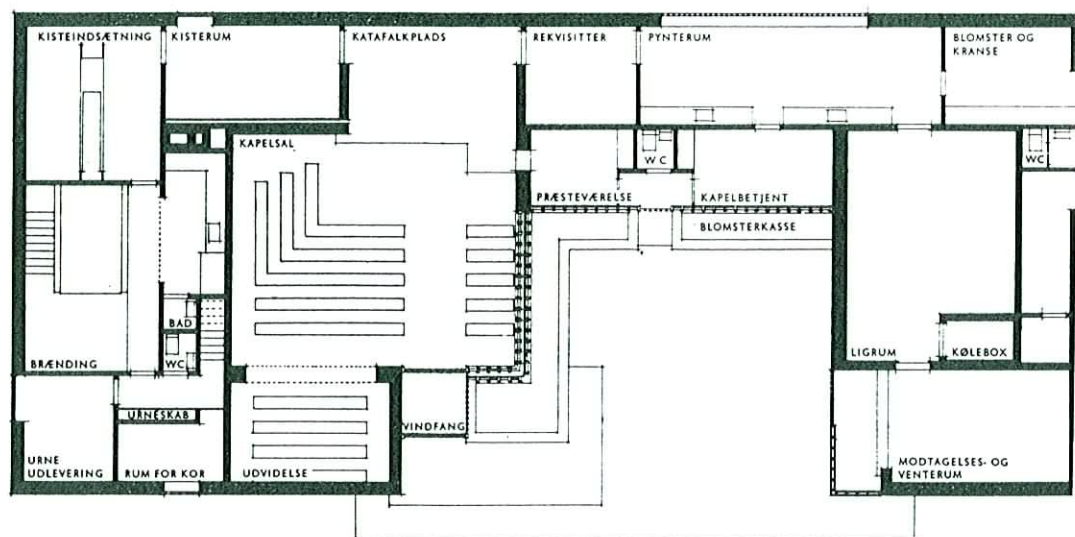
Efter anlæggelsen af den store askefællesgrav lod menighedsrådet efter tegning fra kapelkrematoriets arkitekt en marmormur opføre på askefællesgraven. Senere søgte man kunstnerisk assistance til en yderligere udsmykning, hvilket i 1969 resulterede i et højt utraditionelt monument, anbragt foran muren. Løsningen på den såvel teknisk som kunstnerisk meget svære og stramt bundne opgave har mod forventning ikke givet anledning til større meningstilkendegivelser, måske fordi opgaven er løst så nænsomt.

Kirkegårdens akse med hovedindgang, kort herefter den lille plads med kapelkrematoriet, senere en stor græs-rotunde, som endnu venter på at blive udformet til askegrave, og til slut

askefællesgrav med mur og monument, udgør et harmonisk og smukt hele. Hvis man har vandret denne tur og derpå vender sig med ryggen mod monumentet, ser man Domkirken som en silhouet mellem kirkegårdens gamle trætoppe.

Siden kapelkrematoriet blev taget i brug, er der til udgangen af 1970 foretaget 3.134 brændinger, og det årlige antal vil utvivlsomt fortsat stige, også i forhold til kistebegravelserne.

Det smukke kapelkrematorium i marmor, kobber og egetræ står stadig som et fornemt eksempel på danske arkitekters formåen, også overfor en så speciel opgave. Alle rum er i samme plan, intet er skjult i kældre eller i en særlig teknisk fløj. »Arbejdsgangen« er den enklest mulige, fra kisten indleveres i modtagelsesrummet, og indtil asken udleveres i den modsatte ende af bygningen. Der var oprindelig kun

tænkt på 5 opbevaringspladser i kisterummet, men dette blev heldigvis ændret til godt 10 pladser, hvilket udviklingen har vist var rigtigt. I kapelsalen er der siddeplads til 64 personer med mulighed for yderligere 25–30 pladser i et tilsluttende udvidelsesrum, der normalt er aflukket ved foldedøre. Det bruges kun sjældent, for jo større by, jo færre møder der til en bisættelse, og kirken kan da tages i brug, når stor deltagelse undtagelsesvis forventes.

En detaljeret beskrivelse af kapelkrematoriet skal ikke gives her. Særligt interesserede kan finde en sådan i foreningens årsskrift 1961, side 26–28.

Efter 10 års brug fungerer kapelkrematoriet stadig fuldt ud tilfredsstillende, og det må formodes, at det vil kunne klare sin funktion mange år endnu uden ændringer af bygningen, måske dog med undtagelse af muligheden for udvidelse af rum for kisteopbevaring, indtil begravelse eller bisættelse kan finde sted.

På omstående gengivelse af det kalligrafe-rede dokument, der blev indmuret på indvielsesdagen, findes kapelkrematoriets data. Ingen enkeltperson skal fremhæves her, kun skal tilføjes, at monumentet på askefællesgraven er udført af billedhuggeren William Fridericia.

Erik Haugaard.

KOMMUNALT PROFITMAGERI PÅ SORG I FRANKRIG

Af pastor Ingemar Glemme, Sundbyberg, Sverige.

Oversat af Erik Würtz.

For nylig var der i fransk fjernsyn en udsendelse om begravelsesvæsenet. Det blev der megen ståhej om. Dels havde den en provokatorisk udformning, dels sendtes den i magasinet Panorama — måske det mest set franske fjernsynsprogram.

Det er let og fristende for en fjernsynsproducent at fremlokke følelsesstorme med et sådant emnevalg. Selve sammenstillingen — død og penge — virker utiltalende.

Nu blev reaktionen imidlertid temmelig splittet. Ophidselsen vidste ikke rigtigt, hvorhen den skulle vende sig. Først blev der givet en rystende fremstilling af, hvordan forskellige ligkistemagasiner har et udbygget kontaktsystem med sygeplejersker på sygehusene og portnerne i beboelsesejendomme (dødsfald kan jo ske i hjemmet), baseret helt på drikkepengesystemet. Mod bestikelse gives altså oplysninger, ikke kun om, hvem der døde, men også om, hvilken økonomisk klasse de kunne tænkes at tilhøre. Det er vel mest portnerne, der kan være behjælpelige med de økonomiske oplysninger. Det er denne ejendommelige gruppe — concierger — uden hvilken ingen god fransk detektivroman skulle kunne skrives. Efter dette indslag var man lige oplagt til at kalde på samfundsindgriben.

Rystende oplysninger.

Men så kom formanden for den nydannede fagorganisation for private bedemænd og gav betydelig mere rystende oplysninger. De virkelige profitmagere på sorgen i Frankrig er kommunerne, som under beskyttelse af en oprindelig socialt tænkt lovgivning fra 1904 kan ud-

folde en højst privatkapitalistisk monopolvirksomhed — for nu at anvende nogle af de udtryk, der hvirvlede omkring i diskussionen.

Da jeg tænkte, at besvarelsen af de spørgsmål, som rejstes, kunne være af interesse for dette skrifs kreds af læsere, tog jeg kontakt med chefen for Paris' kirkegårde og med formanden for bedemændenes rigsforbund — netop ham som forårsagede, at den tendiøse hulke-reportage måske kan vendes til en lille politisk kuling — for til en storm forslår det nok ikke. Resultatet blev mange interessante oplysninger — langt ud over fjernsynsprogrammet.

Kirkemonopol brydes.

Begravelsesvæsenet var kirkens monopol indtil 1904. Altså ikke kun kirkegårde, men også alt det, som hører sammen med begravelser.

År 1900 adskiltes kirken og staten i Frankrig. Det var just ikke en venskabelig skilsmisse. Således blev der strid om, hvem der skulle passe børnene i det opløste ægteskab, først og fremmest skolen. Men derunder hørte også begravelsesvæsenet.

Efter fire års betænkningstid besluttede man, at kommunerne skulle tage sig af sorgens børn. Sorgens børn var de, ikke bare fordi det drejede sig om døden. Megen irritation havde fået tid til at samles om dette spørgsmål. Kirken havde tjent penge på sit monopol. Modstanderne af kirken kunne beskrive det i drastiske vendinger. Der cirkulerede oplysninger om fantasipriser. Selv om mange af disse prisoplysninger virkelig var fantasier, så havde alt for mange følt ubehag ved systemet. I særdeleshed havde de — i Frankrig ret mange — som var

ateister eller kæmpende antiklerikale følt det ydmygende at møde kirkens folk som funktionærer ved handlinger, man ønskede gennemført uden religiøst islæt. Der cirkulerede også mange historier om, hvorledes gudløse personer måtte føres til den sidste hvile tidligt om morgenen — eftersom der »ikke var anden tid« o.s.v.

Nu skulle der altså skabes en reform, som fjernede misbrug og derigennem reddede et socialt point for samfundet imod kirken. Man overlod til kommunerne at klare begravelsesvæsenet indenfor rammerne af de retningslinier, som staten havde givet i loven.

Kommunen overtager.

Man fulgte samme mønster, som anvendtes, da det gjaldt kirkerne og præstegårdene og anden kirkelig ejendom fra statskirkens tid. Kommunen overtog dem. Det mærkelige er, at den borgerlige kommune ejer kirkebygningerne, medens menigheden/stiftet ejer det indre.

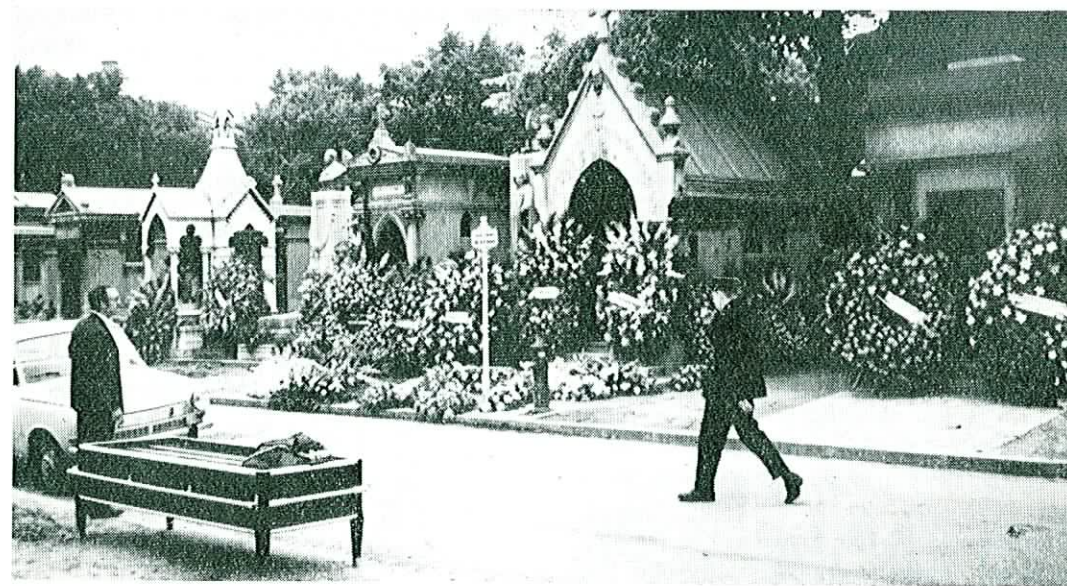
Statskirken blev kommunal kirke. Det fører undertiden til ret interessante tvistigheder. Kommunen vil gerne have lynaflederen til at

være inventar, medens kirken helst anser elledninger som hørende til husets vægge. Men der behøvede ikke at blive uenighed om kirkegårdene. Disse ligger så godt som aldrig i tilslutning til en kirke. Det var altså let at kommunalisere dem. Ikke engang begravelseskapel finder man i almindelighed på de franske kirkegårde. Så de blev alle kommunale.

Der findes — i al fald for Paris-området — en eneste undtagelse, hvor den sidste hvile er helt privat. Det er Picpus-kirkegården i direkte forbindelse med Rotschild-sygehuset og forvaltet af et nonnekloster, som også grænser op til kirkegården. Historien er ikke mindre ejendommelig end omgivelserne — kirkegården ligger inde i en karré og kan ikke nås eller ses fra gaden. Den var de hovedløses gravplads. Den franske revolutions første høst af notabiliteter blev ført kollektivt herhen, efter at madame Guillotine havde gjort sit. En massegrav udenfor byen. Men tiderne ændredes. Det blev fint at tilhøre familier, hvis overhoveder var blevet halshugget. Omkring den firkantede græsplæne, som er revolutionsofrenes ukendte massegrav, har senere tiders familiemedlemmer

Corbillard (ligvogn) med kranse.

Store kranse til begravelse.

købt gravpladser, på hvis sten en stor del af den franske adelskalender kan aflæses mellem kl. 14–16 efter henvendelse til klosteret (undtagen mandag).

Denne kirkegård ligger nu ret centralt trods det, at den var et af de allerførste eksempler også på revolutionstidens hygiejniske bestræbelser, der gik ud på, at ingen kirkegårde måtte anlægges i by eller i bysamfund og ikke nærmere end 200 meter fra nærmeste bebyggelse. Men byerne er vokset op omkring kirkegårdene, og derfor ligger nu de fleste i storbyområdet midt inde i bybebyggelsen. Ligesom i Paris ofte i en anden stad, som opstod, dengang Stor-Paris voksede op. I den krans af forstæder, som Paris er omgivet af, ligger der flere store kirkegårde, hvor dog ikke forstadsbeboerne selv kan blive begravet, men kun de, som døde indenfor selve Paris' byforvaltning. Konsekvensen havde jo været, at forstadsbeboerne, når den tid kom, måtte søge endnu længere ud til den ydre krans af forstæder, der voksede op. Men i almindelighed har man givet dispensationer — klog af erfaring — og ladet forstæderne have egne kirkegårde for sine egne indbyggere.

Marx på privatkirkegård.

Som en lille kuriositet kan nævnes, at man i England som i Amerika har flere helt private kirkegårde, drevet som aktieselskab og helt forretningsmæssigt. Netop på en sådan hviler selveste Karl Marx.

Kapitalen er lige sluppet op for selskabet, som forvalter kirkegårdsområdet. De overgroede, forvitrede gravstene, hvor markens dyr og himlens fugle slår sig ned på disse dødens klipper, bliver et sidste argument for de tanker, som tænkes af ham, hvis buste står i kæmpeformat lige ved siden af.

Eftersom Frankrig trods alt er et katolsk præget land, har kremationsbevægelsen her aldrig fået nogen større udbredelse. Når man spørger efter, hvilke grupper i dette land — med så mange kæmpende grupper — som kæmpede for kremation, da får man meget svævende svar. Fra tid til anden har frimurerbevægelsen, hvis største forgrening i Frankrig er antikristelig eller i hvert fald antikirkeligt indstillet, kunnet satse på kremationen, med brod mod den katolske kirke, men uden egentlig styrke, trods de betydelige problemer med begravelsespladsernes ekspansion. Der findes i

hele Frankrig ikke engang ti krematorier. I Paris findes kun eet. Der er procenttallene mindre end 10 procent af de døde. I Frankrig som helhed betydeligt lavere. Der har ikke vist sig nogen tendens til forøgelse. I al fald har man endnu ikke kunnet se noget talmæssigt resultat, efter at paven for nogen tid siden kundgjorde en ændret indstilling fra den katolske kirkes side.

Traditionsbundethed.

Jeg tror, man må regne med, at man i Frankrig er mere bundet af traditioner, når det gælder varetagelsen af de døde. Det skyldes nok også, at familiefølelsens styrke demonstreres særlig stærkt i sådanne tilfælde. Det skulle altså opfattes som en stærkere bryden ud af sammenhængen — næsten en demonstration — om man afveg fra det traditionelle system — også hvis man meningsmæssigt var tilhænger af kremationstanken. Måske er der også en stærkere prestigebundethed og en større »læggen mærke til« indenfor samfundslagene — også i storbyen. Altså »hæderlig begravelse«! Med store, sølvbræmmede, sorte, tunge tøjdraperier rundt om porten, procession og vældige kranser hængende udenpå corbillard'en — ligvognen. Portneren, som samler penge sammen til husets krans, er et lille tegn på dette.

Det er klart, at kirkegårdenes pladsproblem er blevet svært belastet, når kremationsfrekvensen er så lav. Når man nærmere studerer kirkegårdsreglementerne, udstedt af kommunerne og derfor ikke ens på de forskellige steder — finder man en tendens til at løse belægningsproblemet ved at afkorte fredningstiden for gravene mest muligt. Den snævraste grænse for »købte grave« er på fem år på de to største pariserkirkegårde. Prisen for brugsretten er da ganske billig, kun een person må — undtagen i dispensationstilfælde — begraves dér. Fornyelse af brugsretten kan ske, dog kun under forudsætning af, at det ikke støder på hindring ud fra kirkegårdsmæssige synspunkter. Skulle dette være tilfældet, kan fornyelse ske til samme pris for en tilsvarende grav, hvortil lig-

resterne i så fald kan flyttes. Gravret kan i øvrigt erhverves for tredive år og halvtreds år. Hvis gravene ikke fornyes, da ryddes de og sælges igen. Man fornemmer en stærk beslutsomhed i udførelsen af bestemmelsernes anvendelse for at sløjfe gravene. Således kan man pludselig have i en afdeling med overgroede gravmonumenter, række efter række, et mindesmærkernes uvirkelighedsrige af næsten desperat forgængelighedens skønhed. Den eneste maskinelle arbejdsmetode på disse ellers yderst rationelle kirkegårde er bortfjernelsen af de tunge stenoverbygninger, der uden undtagelse findes på disse grave.

Meget kunne blive mere pietetsfuldt på franske kirkegårde, om kremationen og dermed urnehaver vandt frem.

Kommunen som begravelsesforretning.

Dermed er vi tilbage i den anden fase af Frankrigs begravelsesvæsen, som virker mest ejendommeligt på en svensker: Staten tog monopollet fra kirken og gav det til kommunerne. De fleste kommuner har givet det videre i kommission til private personer med nøje kontrol fra kommunale myndigheders side. Andre kommuner har skabt eget organ for at varetage begravelsesforretningsvirksomhed. I begge tilfælde har kommunerne bestemt priserne i alle enkeltheder. Til private ligkistemagasiner — som i og for sig ikke behøver at være registrerede som egentlige forretninger, men blot kan bestå af en enkelt person, som simpelthen er kommet til at beskæftige sig med dette — en politibetjent, en barber eller en opsynsmand i de mindre bysamfund — overlades en del detaljer, hvis spillerum må blive meget begrænset.

På den måde skulle man altså beskytte sig mod udnyttelsen af menneskers sorg.

Men allerede den meget detaljerede ordning indbyder til fortolkninger, der synes at gøre ejendommelige indgreb i den private families valgfrihed og samtidig åbne vejen til misbrug af de samfundsmæssige ideer.

Med eller uden broderi.

Dette fremgår med forbavsende tydelighed, når man åbner det røde hefte med titlen »Tarifs« udenpå. Det er udgivet af den afdeling i Paris' forvaltning, som beskæftiger sig med »industrielle og kommercielle tjenester« (underafdeling, begravelsesvæsen). Hftet indledes med revolutionens og republikkens slagord: frihed, lighed og broderskab. Men allerede på næste side fortælles, at for ens sidste vilje findes der fem skatteklasser.

Vender man yderligere et blad, finder man, at disse fem klasser svarer til fem forskellige prisklasser for at komme i jorden. Men her må man læse om og om igen. Det, der faktisk skiller klasse 1 og 2 ad, er alene i udgifter for ligvognen nærværd tusinde sv. kroner. Men forskellen i, hvad man får for pengene, er såmænd kun, om ligvognsdraperiet ud over dens frynser og kvaster også har broderier, samt at forhænget foran sørgehusets dør også har broderi. Altså, det er leje, det drejer sig om. For een dag. I klasse fem får man sin sidste rejse for 12 sv. kroner — uden prydelser, frynser og kvaster.

En mængde andre ting hører til de forskellige klasser, og prisforskellene er gennemgående lige sådan. Men endnu flere overraskelser venter. Man studerer priserne for kister. De findes lige fra ubehandlet grantræ med crepepapir indvendig for 53 sv. kr. op til mahogni for 3.000 sv. kr. Ser man derefter på det, der er trykt med småt, fremgår det med voksende klarhed, at tager man den fineste kiste, da må man tage alt det andet — altså i den højeste prisklasse. Ligeså med skalaen ned til femte classes jordefærd. Der kan man kun få 53 kroners kisten.

Det drejer sig om fem pakker.

Altså, det drejer sig om fem pakker. Har man valgt en ting fra pakken i den dyreste klasse, så må man tage alt, hvad der hører med dertil, fast som løst. Ja, der findes virkelig visse ting, som er fast, d.v.s. obligatoriske, og andre, som er valgfrie. Men vælger man dem — det kan være alt fra lejen af et rum, hvor man kan tage afsked med den døde ved den åbne kiste, til pen og papir, hvormed de pårørende kan ud-

Père-Lachaise med gravsteder.

trykke deres kondolencer — da må man betale efter den klasse, man nu engang er havnet i.

700 procents fortjeneste på kiste.

Dette har nu ikke meget med lighed at gøre. Men tilbage står endnu det ejendommeligste. Fremstillingen af kister, ligesom udlejningen af ligvogne, er udelukkende kommunens monopol. Allerede ligvognstaksterne virker ejendommeligt høje. Nærmere efterforskninger viser, at bortset fra den allerbilligste kiste, sælges ingen med mindre end 100 procents fortjeneste. Den dyreste tager kommunen 700 procents fortjeneste hjem på. Hvis en person, af en eller anden grund, selv ville anskaffe en kiste til sin slægtning, da må han til kommunen betale forskellen op til prisen på den kiste, som skønnes at ligne den benyttede kiste mest, eller efter den begravelsesklasse, som ellers findes passende.

En ikke kommunal bedemand må også købe hos det kommunale monopol til den angivne pris — trods det, at han skulle kunne skaffe alt meget billigere ved henvendelser til sådanne fabrikker, der gennem eneretsbevillingssystemet har fået fabriktionsretten i andre kommuner.

Lige sådan er det med transporterne. Også den private bedemand skal benytte kommunens ligbiler til de faste høje tariffer. Han kunne på forretningsmæssig basis holde egen ligbil til det halve af den pris, kommunen tager. Han har i almindelighed en sådan vogn, rustvogn, eftersom transport af en, som er død i

Paris, men hører hjemme i en anden kommune, vil finde sted udenfor kommunens monopol.

Hvorledes kan dette fortsætte?

Hvorledes kan nu disse ejendommelige forhold være opstået, og hvordan kan de fortsætte?

Svaret kan udtrykkes i tal. Den opgivne nettofortjeneste på begravelsesvæsenet i Paris var sidste regnskabsår på over 4 millioner kroner, efter at hensætning af en sandsynlig større sum havde fundet sted til det som aktieselskab organiserede begravelsesvæsenets kapitalfonds.

Kommunerne tjener altså ganske store summer ved selv at drive virksomheden. Men også ved at give koncession på monopolrettigheden kan man få ganske store summer ind. Alt dette lægges frit frem.

Hvorfor kommer der da ikke mere politisk spektakel? Hvilket vidunderligt emne for en oppositionsgruppe. Hvilken opgave for et parti, som vil kæmpe for lighed og social retfærdighed.

Det svar, som mere eller mindre åbent fremkommer på sådanne spørgsmål — afhængig af, hvem man spørger — men forholdsvis åbent antydnet i fjernsynsprogrammet, er, at alt for mange politisk virksomme er indblandet. De har direkte fordel af systemet. Begravelsestjenesten giver gode retrætepladser for politikere i forvaltningen. Koncessionssystemet giver mange muligheder i kommunale mellemlid.

Og så hjælper de døde med til at betale en del af de skatter, som kommunen har så svært ved at presse ud af de levende.

skabet »Pompes Funèbres Générales« i realiteten har et næsten fuldstændigt monopol.

Fru Troisier siger videre i sin redegørelse, at de koncessionerede virksomheder ikke har undladt at udnytte deres monopolstilling til egen forretningsmæssig fordel. Det er rigtigt, at visse ydelser er forbeholdt disse virksomheder, som f. eks. at tilvejebringe bærere og kister, men i de fleste tilfælde lykkes det disse forretninger at få de efterladte til også at benytte sig af andre tjenester, som lovgivningen i princippet har overladt til den frie konkurrence.

Der er derfor ikke noget mærkeligt i, at begravelser i Frankrig bliver langt dyrere, end det er tilfældet i andre E.E.C.-lande. På områder, som er forbeholdt monopol, som f. eks. levering af kister, må man således i Frankrig betale priser, som er mellem tre og otte gange så høje som i Belgien.

Derfor repræsenterer fru Troisier det synspunkt, at det er absolut påkrævet med en revision af loven af 28. december 1904, hvorpå den administrative tilrettelæggelse af begravelsesvæsenet hviler i øjeblikket.

TO BORGMESTRE

I DANSK LIGBRÆNDINGSFORENINGS LEDELSE

For femten år siden i 1956 fik dette årsskrift et nyt ansigt med vægten lagt på både historiske og dagaktuelle artikler om kremationsbevægelsen, dens vilkår i ind- og udland, krematoriebyggeri, teknik o. m. a., og denne linie er siden blevet fulgt.

Den, der skabte det nye ansigt, var ingen ringere end Københavns da just afdøde overborgmester H. P. Sørensen, der ved professor Knud Sechers død i 1956 efterfulgte ham som formand for Dansk Ligbrændingsforening. Kremationsbevægelsen var blot et af de mange fremskridtsområder, som altid havde ikke alene H. P. Sørensens bevågenhed, men også hans varme interesse. Og nu, hvor han fik tid, kom dette foreningen til gode i de otte år til hans død i 1962.

Det var en landskendt, ja verdensberømt personlighed, som D.L. dengang fik ved roret. En mand, der hele sit liv, takket være hans store begavelse, havde været sin egen lykkes smed. Karakteristisk er det, at H.P. altid blev hentet til sine mangfoldige poster og hverv. Som han selv udtrykte det: Jeg har aldrig ansøgt om noget for mig selv ud over, at jeg forgæves engang søgte pladsen som målerkontrolør under kommunen.

Barndom.

H. P. Sørensen kom til verden i et arbejderhjem i Silkeborg 1886. Da han var et par år gammel, drog familien til hovedstaden og slog sig ned i en 1 værelses lejlighed i Gåsegade — far, mor og 2 børn. Og dermed blev H. P. ærkekøbenhavn.

Han arvede alle gode egenskaber fra forældrene. Fra faderen en ubændig trang til kundskaber og evne til klog vurdering af problemer,

fra moderen et ukueligt humør, og fra begge en utrolig arbejdsevne og stor interesse for andres ve og vel.

Det var trange tider. Faderen tjente som arbejdsmand 17—18 kr. om ugen, og moderen måtte tage arbejde med vask og rengøring.

Allerede i 10—11 års alderen fik H.P. kontakt med det politiske liv, da faderen tog ham med til møde i socialdemokratiets 3. kreds,

Borgmester H. P. Sørensen på vej til kommunalvalget 1950.

Oversættelse af østrigsk »Information« nr. 10, januar 1971.

En deputeret foreslår afskaffelse af de facto begravelsesmonopolet

(»Les Dernières Nouvelles d'Alsace«)

Paris. Den gaullistiske deputerede fra departementet Val d'Oise i omegnen af Paris, fru Solange Troisier, har i parlamentet fremsat forslag til en lov om »begravelseskon-sulenter og private begravelsesforretninger«. Det er det væsentligste formål med dette forslag gennem ændringer af to bestemmelser i lovgivningen for den kommunale administration, at give de efterladte større valgfrihed med hensyn til, hvilken form for begravelse de ønsker at give de afdøde.

I sin motivering for forslaget fordømmer fru Troisier på det skarpeste nogle misforhold, hvorpå statsrevisoratet allerede havde gjort opmærksom i 1958, idet nemlig aktiesel-

hvor han blev så betaget over, hvad han så og hørte, at han også rakte en hånd i vejret ved en afstemning. Men det var han for lille til endnu, belærte faderen ham om. Senere var det imidlertid netop gennem 3. kreds, at H.P. valgtes som partikandidat og nåede ind i folketinget — omend kun for een dag. For det blev i Københavns kommunalbestyrelse, han fik sin endelige politiske karriere.

12 år gammel måtte han ud og tjene som bydreng. Familien var nu — efter nogle år i en 2 værelses lejlighed i Nansensgade (hvor det ene værelse dog måtte lejes ud) — flyttet til Turesensgade, og her boede H.P., lige til han blev gift.

Skoletiden i Suhmsgades Friskole, hvor han altid var nr. 1 eller 2 i klassen, sluttede med højeste karakter og skolepræmie. Kun i opførelse måtte han nøjes med mg. Hans gavtyveagtige væsen, som han bevarede livet igennem, var ikke noget, lærere satte pris på.

Med hans evner burde der have været råd til at lade ham læse videre. Nu blev han arbejdsdreng på Wildersplads i et trælagerfirma, der fremstillede smørdritler, og det og hjemmet blev baggrunden for hans holdning til politik.

Ungdom og politik.

I 18 års alderen blev han medlem af trælagerarbejdernes fagforening, og hele sit liv deltog han i alle majdemonstrationer enten som tilhører eller som taler for sin fagforening, som han senere blev æresmedlem af.

Men bøgerne slap han ikke. Han lånte dem på biblioteket om aftenen og tog undervisning i industriforeningens kursus i samfundsøkonomi, erhvervsgeografi og bogføring, og på Borups Højskole fulgte han forelæsninger over litteratur og nationaløkonomi. Jo, han skabte sig et godt fundament som en af arbejderbevægelsens gode banebrydere.

1903 kunne han som medlem af den nystartede Socialistisk Ungdomsforening benytte sig af foreningens læsesal i Turesensgade lige over for hans hjem.

Men foreningen splittedes af indre opgør mellem georgister, anarkister og socialdemokrater og omdannedes i 1906 til S.U.F., Socialistisk Ungdoms Forbund, som senere fik udbredelse og betydning og prægedes af mænd som Julius Hansen (senere borgmester i København), Harald Jensen (senere forretningsfører for oplysningsforbundet) og mange andre betydelige mænd og kvinder. Her fik H.P. sin første tillidspost som kasserer, kom i bestyrelsen og arrangerede foredragsaftener. I ungdomsforbundets blad »Fremad« skrev han sin første artikel, som handlede om Darwin, samt seriøse og spøgefulde digte. De første underskrev han »Hans Mørke«, et navn på en af hans fjerne forfædre, som kom ulykkeligt af dage som offer for myndighedernes voldsomhed: han blev halshugget på Viborg Torv. De sidste signerede han »Klods-Hans«. Han var jo trælagerarbejder og hed Hans.

Manddom. Journalisten.

Nu fulgte år præget af hans fremdrift, store evner og tillid til hans retlinede karakter. I disse år blev han interesseret medlem af Dansk Ligbrændingsforening og var med til at stifte Foreningen for Borgerlig Konfirmation. I Arbejdernes Fællesorganisation blev han sekretær, og han blev lønnet tillidsmand i arbejderbevægelsen i 1917 — samt i 1918 redaktionssekretær i det nystartede blad »Klokken 5« med folketingsmand Hans Nielsen som redaktør.

H.P. havde sine meningers mod, og da redaktøren året efter leverede en efter H.P.s anskuelse alt for royalistisk artikel, tog han konsekvent sit gode tøj og gik — ud til arbejdsmandsfaget igen på Søndre Værft i Sydhavnen. Her stod han og arbejdede, da en rigsdagsdelegation besøgte værftet i 1920. Stauning var med og sørgede straks for, at H.P. kom tilbage til »Klokken 5«, nu som medredaktør og senere som eneredaktør.

Bevægede tider. Påskekupet 1920 var bladstof og ligeledes de økonomiske krak i bankverdenen (Landmandsbanken og processen mod Glückstadt). Der var nok at skrive om.

H.P.'s løbebane blev nøje forbundet med den politiske udvikling i landet.

1923 blev han medlem af borgerrepræsentationen.

1924 rigsdagsreferent ved Socialdemokraten. Med overblik og skarp kritik refererer han Madsen-Mygdal regeringens nedskæringspolitik.

1928 Redaktør af Socialdemokraten, 1929 ansvarshavende. Under tysk opmærksomhed og protest fører han i bladet virkningsfulde angreb på Hitlers uparlamentariske voldsmetoder. Oplyser — ene i dansk presse — om tyske koncentrationslejre og tysk tortur og belyser nazistiske strømninger i Danmark. Ottawa-kongressens økonomiske beskyttelse af det engelske imperiums enkeltlande følges i Danmark op af valutacentralen til vort eget erhvervslivs beskyttelse. Stauning-Munch regeringen 1929. Kanslergade forliget mellem Stauning og O. Krag sikrer arbejdsfreden et år frem.

1936 bliver H.P. gruppeformand og ordfører i borgerrepræsentationen.

Da en tysk nazi-korrespondent optages som medlem af det danske journalistforbund, melder H.P. sig omgående ud.

1939 dansk ikke-angrebspagt med Tyskland og pagt mellem Tyskland og Sovjetrusland kræver forsigtig tolkning af H.P. og øvrige danske presse under hensyn til vor neutralitet.

Mørke fremtidsudsigter anes, men det tyske overfald om morgenen den 9. april 1940 på Danmark tog befolkningen på sengen. Herefter svær tid for dansk presse, som nu må bringe oplysninger mellem linierne. Tyskerne besværer sig, og H.P. modtager mange truselsbreve.

Arene 1940—41 fik skæbnsvanger betydning for H.P. På tyskernes forlangende måtte han gå som redaktør af Socialdemokraten, da han modsatte sig 3 kronikers optagelse i bladet om en officiel rejse i Nazityskland af forfatteren Harald Bergstedt. Den post, H.P. havde

kæmpet så varmt og idealistisk på, måtte han forlade for dog at bevare bladet som arbejdernes eget talerør. Han gik ud til en usikker fremtid og fik ansættelse som inspektør ved aldersrenteboligerne. Uden at kny fandt han sig til rette med sit nye arbejde og sine nye medarbejdere, viste bestandig samme urokkelige ro og ligevægt.

Men mærkeligt nok kunne han fortsætte som borgerrepræsentant, og det var en lykke, at ikke alt hans arbejde og fodfæste blev revet væk under ham.

Borgmester.

Næste omvæltning for H.P. fandt sted i 1943, da han blev valgt til borgmester for 5. afdeling med støtte fra alle partier, som lovede ham loyalt samarbejde. Under de vanskeligste rationerings- og forsyningsvanskeligheder administrerede han sporveje, lys og gas. Denne tid — ikke mindst perioden under folkestrejken — lagde grunden til H.P.'s enestående populære position som hele byens eje. I stille protest havde H.P. anlagt langt skæg, da han blev tvunget bort fra redaktørstolen, med løfte om først at aflægge det, når befrielsens time kom. Der lå deri for ham en sikker tro på denne befrielse og en demonstration af hans evige optimisme. Befrielsen i 1945 blev skøn, men ikke afslutningen på vanskelighederne for byen og dens ledere. Mange virksomheder var sunket i grus ved krigshandlinger og sabotage, lagrene var tømte.

Den sidste store omskiftelse for H.P. er, da han i 1946 bliver overborgmester. Med hans redelighed, arbejdsvilje og kærlighed til demokrati og socialisme aftvang han selv de argeste modstanderes respekt. Trods den store arbejdsbyrde overkom H.P. alt, havde tid til at høre på alle, som søgte ham.

Da han i 1956 trådte tilbage, var det efter 33 års arbejde i kommunen: 20 år som borgerrepræsentant og 13 år som medlem af magistraten.

Borgmester Julius Hansen holdt afskedstale til sin ven og kammerat fra ungdomsårene, mindedes soldatertiden i kuppet, hvor H.P. hersede med konstablerne. Jeg tror, sagde han bl. a., det er fra den tid, du skaffede dig din hæse røst. — Ja, den huskes jo. H.P. havde ønsket en stilfærdig afgang, men det blev tværtimod en enestående hyldest fra nær og fjern.

H.P. var tolerant og respekterede sine modstandere, selv om han bekæmpede dem. Men anerkendelse i form af ordner og titler ville han ikke vide af, det var ham principielt imod. Tolerancen viste sig bl. a. overfor kirken. Han var ikke kristen, gik aldrig i kirke, men kunne i venners lag på »Sørens loft« bryde ud i sal-

Under en samtale med borgmester Julius Hansen, der fra 1962 var repræsentant i Dansk Ligbrændingsforening og fra 1963 indtil delegeretforsamlingen i juni 1969 var aktivt medlem af hovedbestyrelsen, har vi fået følgende lille levnedsskildring:

Jeg blev født 1892 og tilbragte min barndom på Vesterbro i anden baggård i nærheden af Den kgl. Porcelænsfabrik. Dengang var der ingen, der spurgte om ens behov for legeplads. Det var kun tilladt at opholde sig i den firkanterede anden baggård med skraldebøtterne og nødtørftshusene, for første baggård var forbudt område.

Da jeg begyndte min skolegang, overtog jeg mine ældre brøders bypladser, og dem måtte jeg passe hver dag, fra jeg kom fra skole til den sene lukketid om aftenen, først på porcelænsfabrikken, senere i en forretning på Vesterbros Torv, der hvor Det Nye Teaters passage ligger. Jeg havde også byplads hos en glarmester, der morede sig med at lade mig drikke øl sammen med sig selv og svendene — måske ikke helt pædagogisk.

mesang, der vakte minder fra barndommen. Især holdt han meget af »Den store hvide flok vi se ...«. Han havde venskab med adskillige præster, således med provst N. J. Rald, som han sad i Ligbrændingsforeningens bestyrelse med, og som efterfulgte ham på formandsposten efter hans død i 1962. Der var et sjældent godt kammeratskab mellem disse to så forskellige mænd.

Mon ikke respekten for H.P. og de gode venskaber med ham dybest set lå i det eksempel, han viste?

(Frederik Dalgaard's erindringer har været baggrund for denne artikel).

Ida-Merete Erlandsen.

Jeg blev konfirmeret 1906 i Kristkirken, hvor pastor Heiberg gav alle konfirmander en sidste formaning inden konfirmationen, og den gik ud på, at han advarede alle imod socialisterne. En bemærkning, som stødte mig dybt, for mit eget hjem var stærkt og varmt optaget af de socialistiske tanker og ideer.

Oplevelsen ved konfirmationen førte til, at jeg allerede i 16 års alderen meldte mig ud af folkekirken for på denne måde at få luft for mine fornemmelser ved præstens taktløshed overfor mit barndomshjem.

Fra de tidligste år var jeg medlem af Socialdemokratisk Ungdomsbewægelse og blev dens formand senere.

I to år var jeg i lære som kontorlærling hos Brøndum & Søn's brændevinsbrænderi i Snaregade. Brøndum & Søn solgte på den tid mest hele fustager af brændevin til købmændene, der så selv hældte på flasker. Jeg lærte i de to år mest at tælle etiketter op, halsetiketter og sideetiketter til købmændenes flasker. Var derefter i 8 år hos Spritfabrikkerne på Børsen, først som lærling og siden som assistent.

Efter soldatertiden — jeg var rekrut i 1914 og måtte på grund af 1. verdenskrig ligge inde i to år — opsøgte jeg direktør C. A. Olesen på Spritfabrikkerne for om muligt at få min kontorstilling tilbage, men nej, det var ikke muligt, så jeg udbad mig en anbefaling. Tjah, der mente direktøren sig nødsaget til at meddele, at jeg havde været leder af Socialdemokratisk Ungdomsforening. Og se, det ville ikke være en god anbefaling at gå ud i verden med i 1916. Resultatet af min henvendelse blev så kun et stykke papir med angivelse af, hvor længe jeg havde været ansat i Spritfabrikkerne og ikke et ord mere. Det var heller ikke nogen egentlig anbefaling i 1916.

Så, efter denne kolige modtagelse i det civile liv, fik jeg en kontorstilling på Socialdemokraternes kontor, men jeg fortsatte da derfra som hovedkasserer i Dansk Handels- og Kontormedhjælperforbund (HK) fra 1918 til 1932, og som formand fra 1932 til 1938.

Indenfor de år — i 1929 — blev jeg borgerrepræsentant, og dermed var mit politiske liv i gang. Var formand for borgerrepræsentationen 1932—38. Blev opstillet i Frederiksværk som socialdemokratisk folketingskandidat, og i 1938 fik jeg tilbudt mandat som folketingsmand, da en plads blev ledig, for mit stemmetal i Frederiksværk berettigede til at komme i Folketinget. Men en mærkelig skæbne bevirkede, at jeg samme år blev tilbudt borgmesterembedet for magistratens 2. afdeling i København, og det valgte jeg at tage imod, for begge poster mente jeg ikke var forenelige.

Så varetog jeg da borgmesterembedet i 24½ år. Mit domæne var hospitalsvæsenet og sundhedskommissionen — saneringen af Adelgade og Borgergade faldt i min lod. Og da jeg stod for administrationen af rådhuset, måtte jeg for resten også sørge for, at rådhusduerne blev passet i Nyrops duetårn. Det er fine duer, som ikke blander sig med de gemene duer nede på Rådhuspladsen, men holder sig for sig selv i fælles flyveudflugter omkring rådhuset og tilbage til deres eget fine logi ud mod H.C. Andersens Boulevard, som jo er en fin detalje på

Borgmester Julius Hansen på talerstol ved solhvervsfest 1952.

Nyrops rådhus. Der er en rådhusbetjent specielt til duernes rådighed til at passe og fodre dem, og engang imellem vanker der dueteg på rådhuset for at holde bestanden på et passende antal.

At udvidelsen af rådhuset ned mod Stormgade ikke blev gennemført som planlagt i min borgmestertid, kan man vel beklage i dag, for det havde været en logisk og billig løsning.

Jo, hverene har været mange og blev passet — også udenfor rådhuset. Således gennemførelsen af Socialdemokraternes juleaften i rådhushallen med bespisning både af dem, der havde sikret sig billet i forvejen, men også af dem, der indfandt sig uden adgangskort, og som der ikke var plads til indendøre. De fik

hver en madpakke, tobak og en 10-krone. Hver eneste juleaften indtil 1970, hvor denne aktivitet desværre er holdt op, har min plads altid været i rådhushallen. Og det er både for medarbejderne og mig selv et savn, at denne jule-skik hørte op.

Også svagføretoget, som jeg satte i gang, har været et af mine hjertebørn og er blevet gennemført med forståelse fra trafikminister, myndigheder og D.S.B. og med stor hjælp fra samaritter, sygeplejersker o. m. a. Disse svag-føretog blev starten til en særlig rørelse, som nu er spredt ud over landet.

Som formand for Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse har jeg haft den glæde og oplevelse både at åbne sanatorier og nå til den lykkelige situation, at en del af dem igen har kunnet nedlægges, fordi sygdommen virkelig er blevet reduceret.

Jeg var også formand for to fabrikker, som beskæftigede ca. 100 arbejdshæmmede — og

for Thorvaldsens Museums bestyrelse 1938, hvor Axel Salto da også har været så venlig at tage mit ansigt med i den nyskabte Sonnes frise rundt om museet.

Og jeg var medlem af bestyrelsen for Arbejdernes Bogførings- og Revisionsinstitut 1932 (formand 1945) — og af bestyrelsen for Københavns Idrætspark, Varelotteriet og i styrelsen for Friluftsrådet 1954.

Af alt dette — og mere til — er svagbørnsrejserne til Norge stadigvæk nu i mit otium et aktivt indslag i min hverdag.

I Dansk Ligbrændingsforening har jeg været medlem fra 1916 og fulgte siden min gamle ven og ungdomskammerat H. P. Sørensen i bestyrelsesarbejdet for denne sag.

Så mange var ordene om et rummeligt liv, rigt og aktivt udholdende beskæftiget med medmenneskers tilværelse.

Ida-Merete Erlandsen.

Foranstående selvbiografiske betragtninger var sat og færdig til trykning, da vi fik bud om, at Julius Hansen pludselig var død. Må vi have lov at kalde det en god død for vor ven at gå bort uden at skulle mærke kræfterne gradvis svinde, for det er altid strengt for en virksom mand. Det vil af artiklen fremgå, at Julius Hansen havde fingrene i mange ting, men fælles for alle hans gøremål var, at han havde et sind, der rettede sig mod hans medmennesker. Det var i deres tjeneste, han brugte alle sine rige evner. Som formand for Dansk Ligbrændingsforening vil jeg gerne med få ord bringe Julius Hansen en tak, for også D.L. nød godt af hans arbejdskraft.

Han var til sin død en statelig skikkelse, altid iført pletfrit blåt tøj, altid parat med en skarp replik og et lunt glimt i øjet. Men i øvrigt vil jeg gerne knytte en bemærkning til hans egne ord om, at han ved sin konfirmation blev stødt bort fra kirken af en præst af den slags, som man for så mange år siden kunne finde, og som betragtede socialisme som den rene ugudelighed. Sådan kunne modsætninger-

ne være, det er de ikke mere. Netop derfor sætter jeg pris på, at jeg med sandhed kan sige, at der groede et virkeligt venskab op mellem ham og mig. Ikke mindst har jeg mærket det de to gange, Julius Hansen har besøgt os her i Løgumkloster. Det medførte bl. a. et par meget smukke breve fra ham og en gave på et par flasker fin rødvin. Det hører med til mine mange gode oplevelser i D.L., at der blev knyttet venskabsbånd mellem nogle af dem fra arbejderbevægelsen, som havde kendt arbejdet på fremskridtet og kampen i den anledning på deres egen krop. Et medlemsskab af folkekirken eller en udmeldelse af den tæller efter min skøn ikke særlig meget i forhold til at møde et medmenneske, som byder sit venskab til uden betingelser. Derfor ville jeg gerne have mødt Julius Hansen igen og glædet mig over hans åbenhed og over følelsen af, at det, der bandt os sammen, var stærkere end det, vi muligvis kunne se forskelligt på. Jeg takker ham for hans arbejde i D.L. og mest for hans tillidsfulde venskab.

N. J. Rald.

Det første krematorium på Nylandsvej (nu nedrevet).

DANSKE KREMATORIER

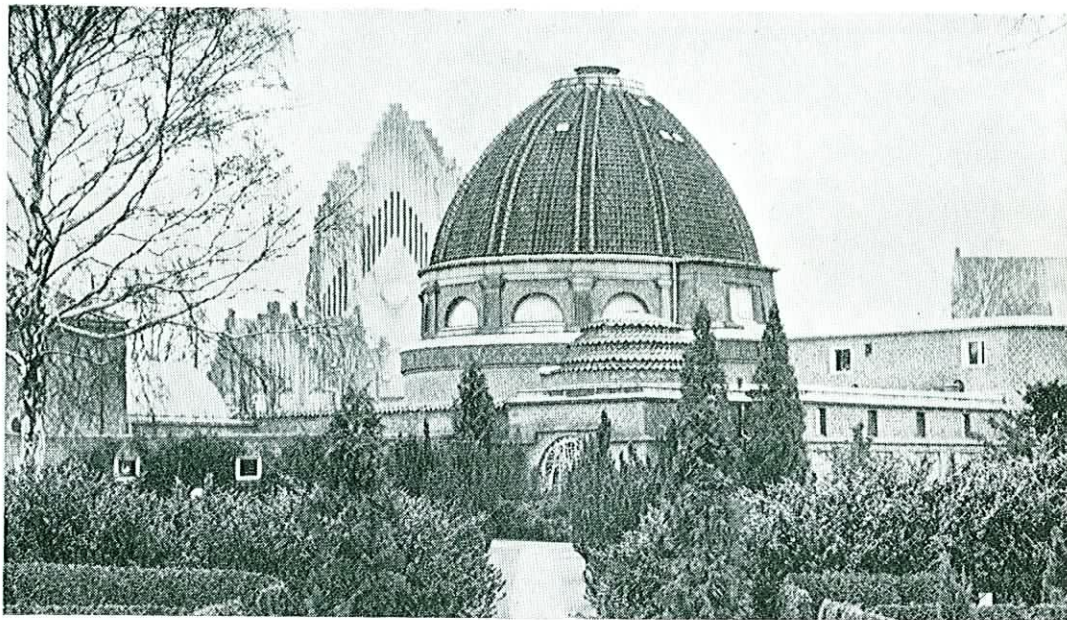
Danmarks tidligste krematorium (senere nedrevet) opførtes i København på hjørnet af Nordre Fasanvej og Nylandsvej, og den første kremation fandt sted 13. september 1886. Kort efter udstedtes der forbud mod at benytte krematoriet. Først mange års tovtækkeri med Hof- og Stadsretten (som det hed dengang) og senere Højesteret resulterede til sidst i lov om frivillig ligbrænding af 1. april 1892.

Siden disse vanskelige kampår for en rimelig ret er bygning af krematorier gået fremad i Danmark, dog ikke uden allehånde besværligheder i hvert enkelt tilfælde, når idealistiske og fremskridtstænkende deltagere i ligbrændingsbevægelsen har villet sætte byggeplaner i gang.

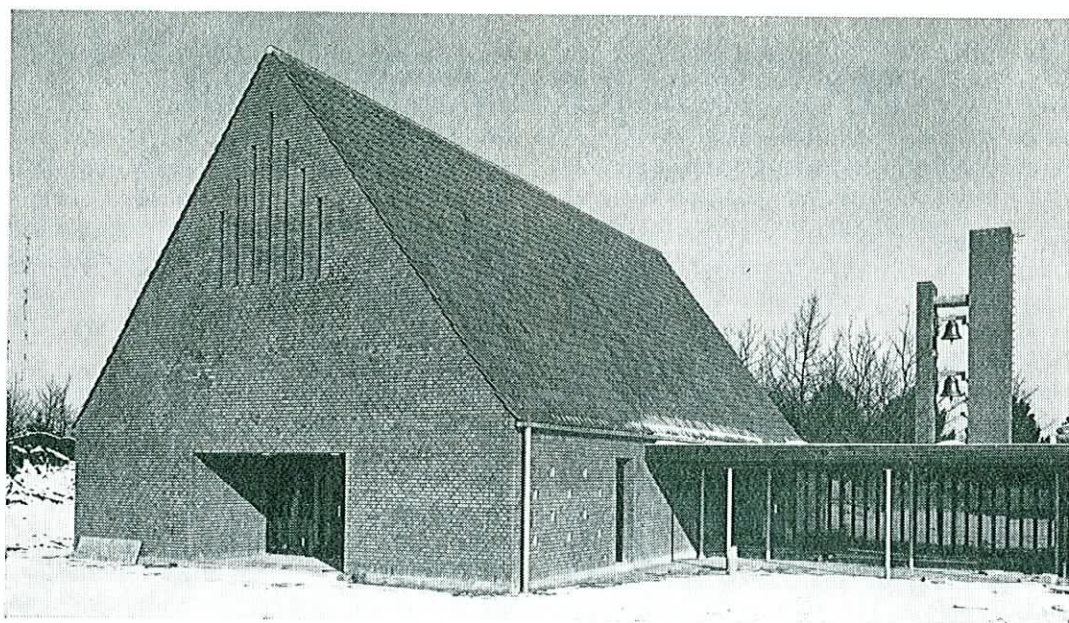
Nu står der 32 krematoriebygninger landet over. Flere er planlagt. Men der vil stadig fin-

des tomme pletter på Danmarkskortet, hvor blot en ovntilbygning til eksisterende kapel kunne virke befordrende for de mange goder, kremation medfører, deriblandt jordbesparelse for kirkegårdsudvidelser og kortere afstande for bisættelser. Den sidste betragtning med særligt henblik på jyske afstande.

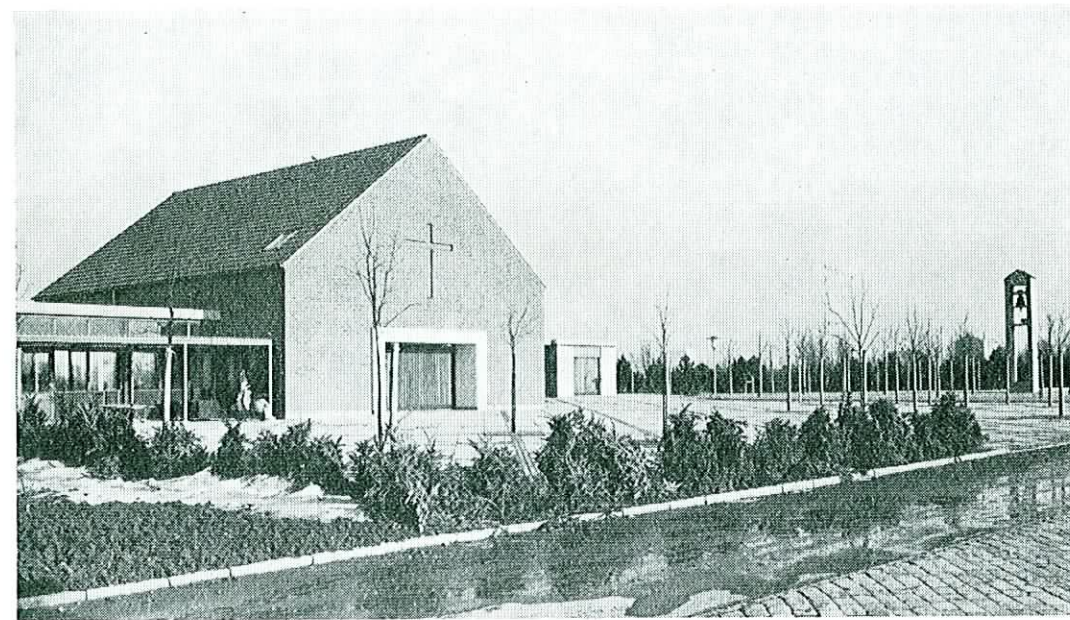
Af billedoversigten fremgår med tydelighed, at krematoriebygningernes udseende ikke gennem årene fra 1908, hvor Bispebjerg krematorium blev indviet, indtil vore dage har fået fysiognomi efter formålet, de er indrettet til, således som mange andre bygninger og ting har fået præg af deres brug. Udformningsideerne veksler stærkt fra det traditionelt kirkegårds-kapelagtige over til nyere tid, der taler både anonymt stilfærdigt og udfolder sig ekstremt moderne i beton og glas.

Bispebjerg, København. Bygget 1907. Arkitekt Holger Jacobsen.
5.027 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 154.724.
Krematoriet drives af kommunen.

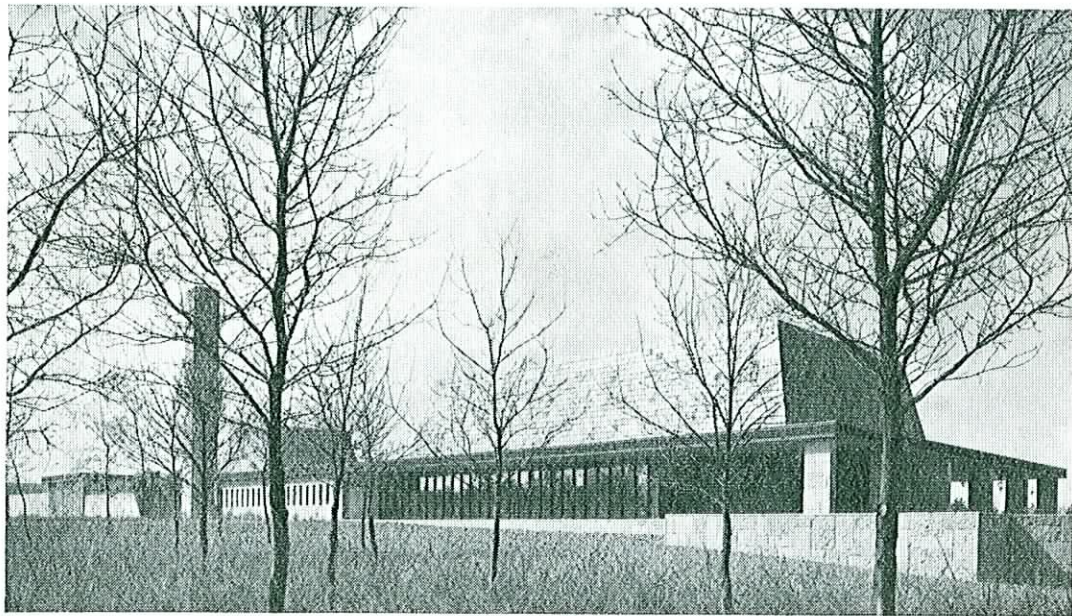
Ballerup. Bygget 1967–68. Arkitekter: Willy Hasselager og Georg Nielsen.
98 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 249.
Krematoriet drives af menighedsrådet.

Gladsaxe. Bygget 1964. Arkitekt G. Paludan.
332 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 1.591.
Krematoriet drives af menighedsrådet.

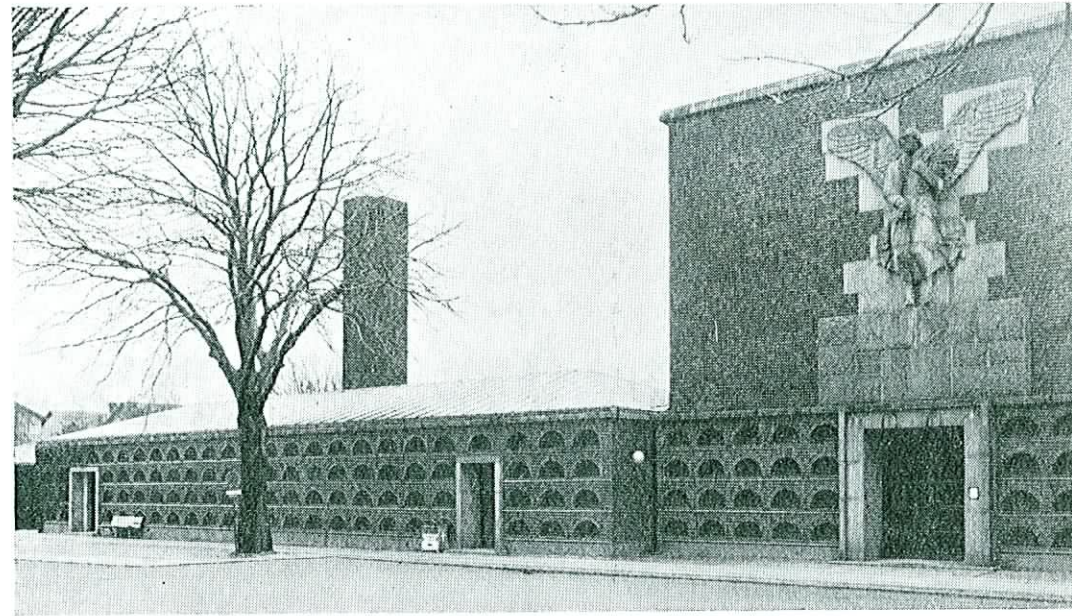
Glostrup. Bygget 1959–60. Arkitekter: Aage Herlev og Max Brühl.
314 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 2.195.
Krematoriet drives af menighedsrådet.

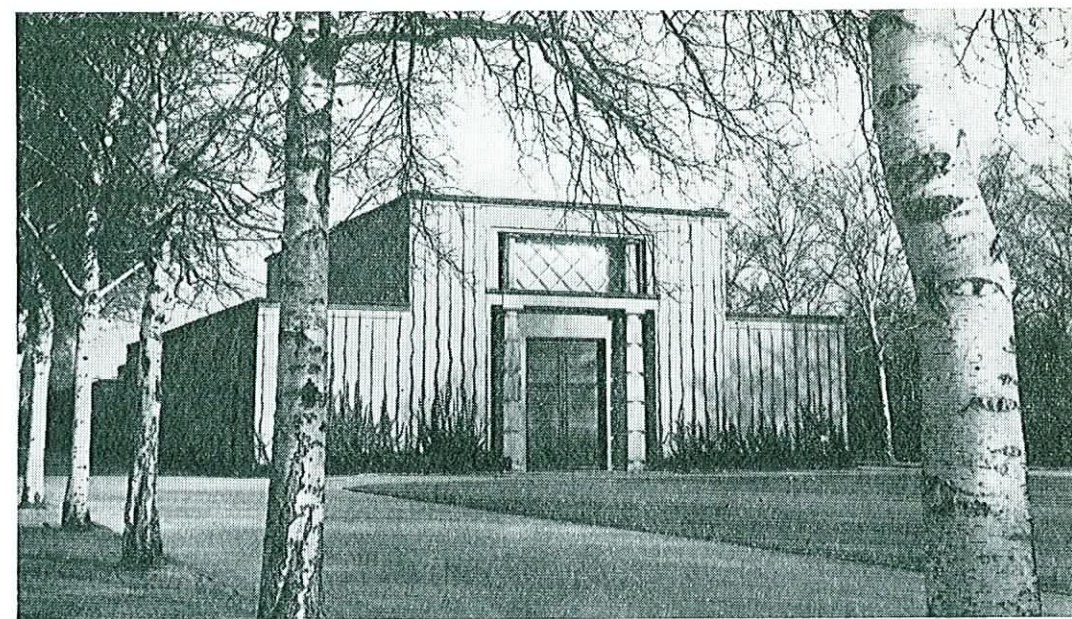
Lyngby. Bygget 1965–67. Arkitekter: Henrik Iversen og Harald Plum.
307 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 858.
Krematoriet drives af kommunen.

Mariebjerg, Gentofte. Bygget 1934–36. Arkitekt Frits Schlegel.
974 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 19.396.
Krematoriet drives af kommunen.

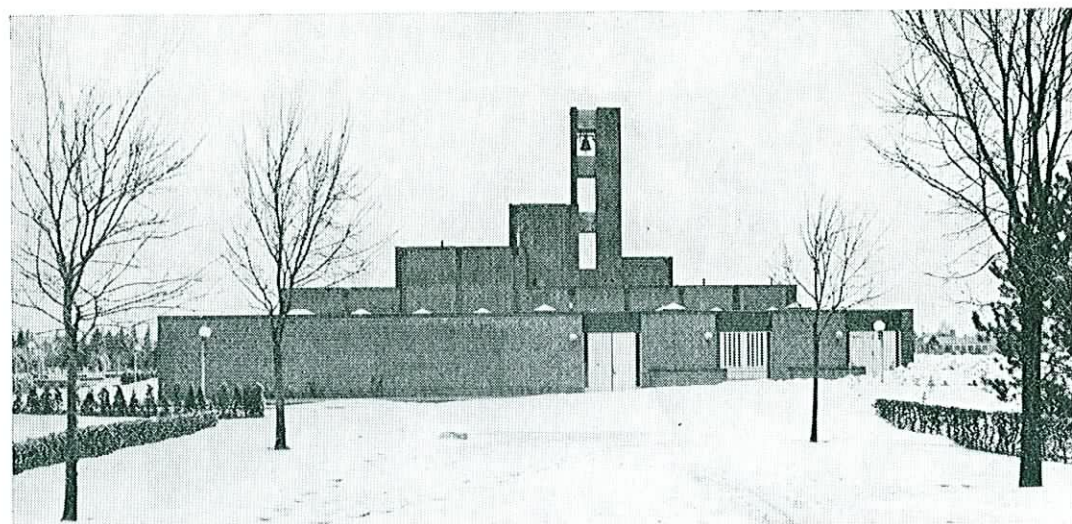
Søndermark, Frederiksberg. Bygget 1929. Arkitekter: Edv. Thomsen og Frits Schlegel.
2.633 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 62.437.
Krematoriet drives af Frederiksberg Begravelsesvæsen.

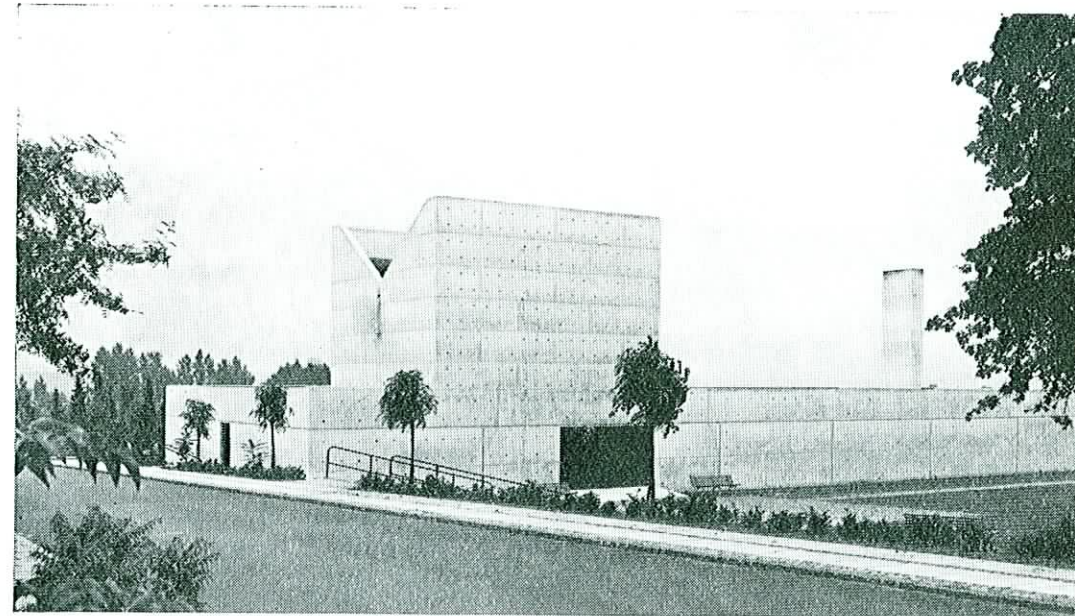
Sundby, København. Bygget 1931. Arkitekt Holger Jacobsen.
1.524 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 27.122.
Krematoriet drives af kommunen.

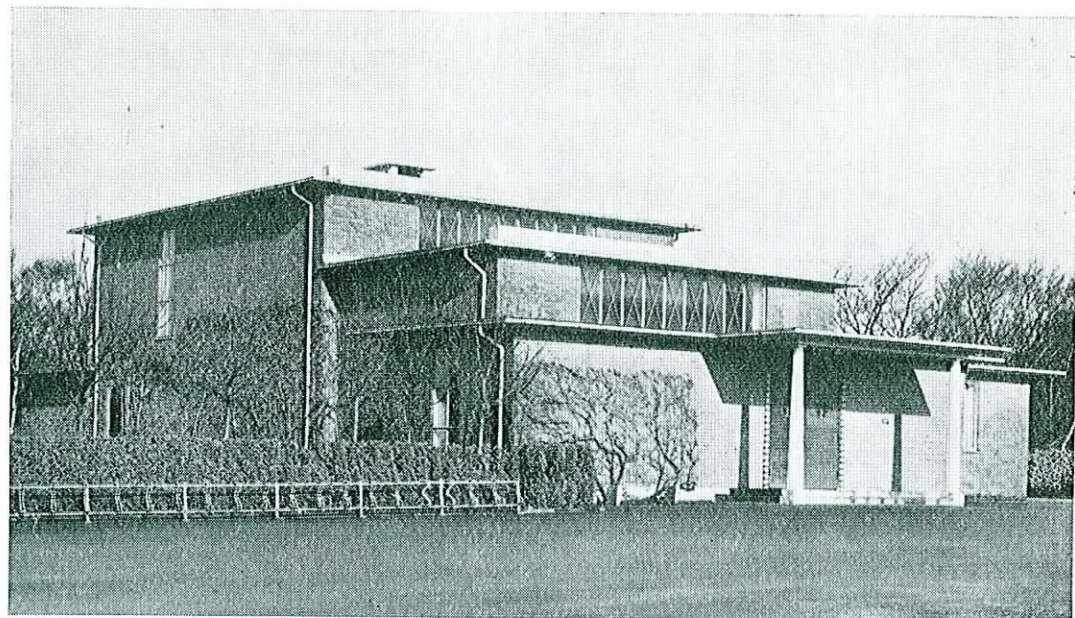
Aabenraa. Bygget 1952. Arkitekt Nicolaj Jensen.
212 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 2.086.
Krematoriet drives af menighedsrådet.

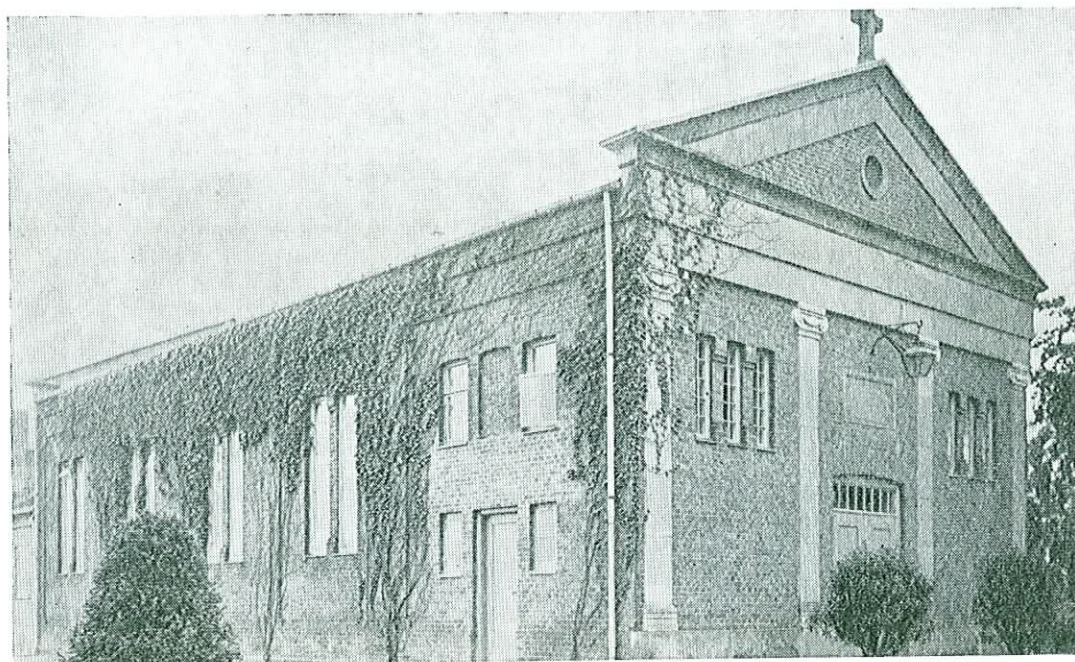
Aalborg. Bygget 1967–69. Arkitekt Logan Nørgaard.
763 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 14.442.
(Ældre krematorium nedlagt).
Krematoriet drives af kommunen.

Århus. Bygget 1966–69. Arkitekt Henning Larsen.
1.123 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 17.758.
(2 ældre krematorier nedlagt).
Krematoriet drives af kommunen.

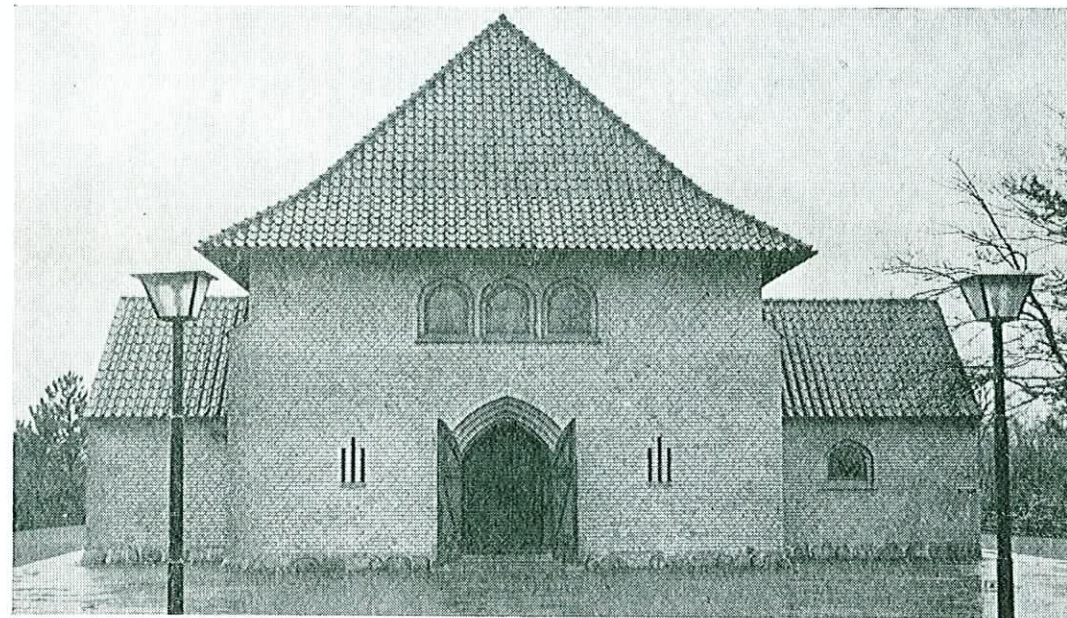
Esbjerg. Bygget 1938–39. Arkitekt Harald Peters.
212 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 2.435.
Krematoriet drives af kommunen.

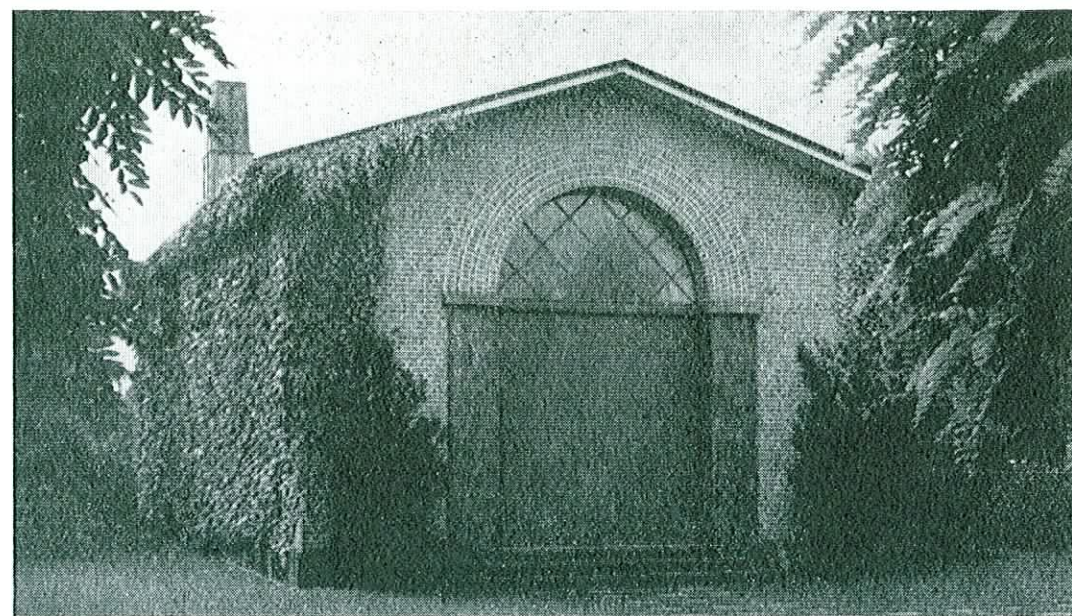
Helsingør. Bygget 1934–35. Arkitekt V. Drosted.
311 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 4.755.
Krematoriet drives af menighedsrådet.

Hillerød. Bygget 1967. Arkitekter: Max Brüel, Gerhardt Bornebusch og Jørgen Selchau.
281 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 734.
Krematoriet drives af kommunen.

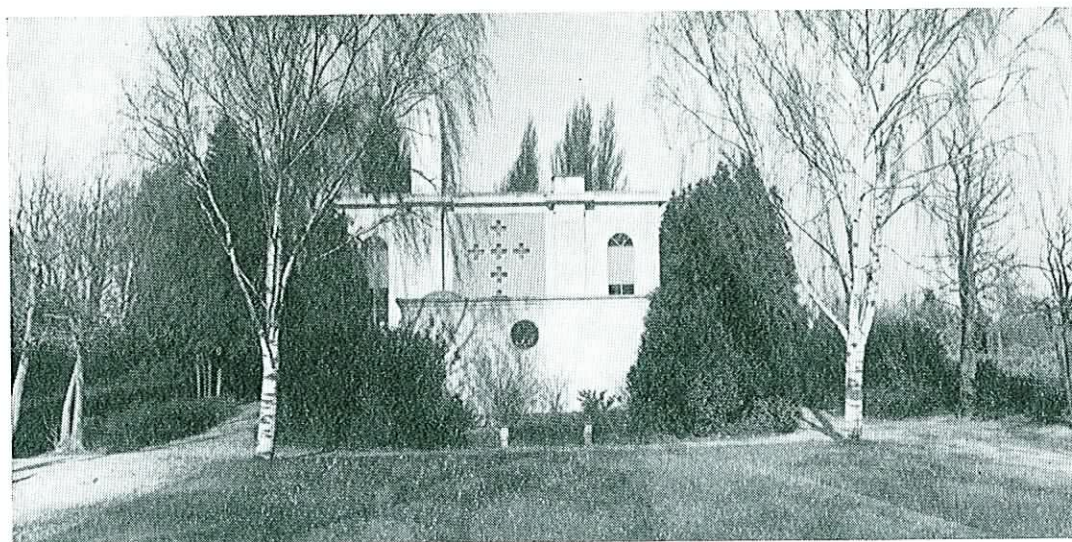
Hjørring. Bygget 1950–51. Arkitekt Jens Jakobsen.
125 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 1.631.
Krematoriet drives af menighedsrådet.

Holbæk. Bygget 1933–34. Arkitekt Marius Pedersen.
231 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 3.172.
Krematoriet drives af menighedsrådet.

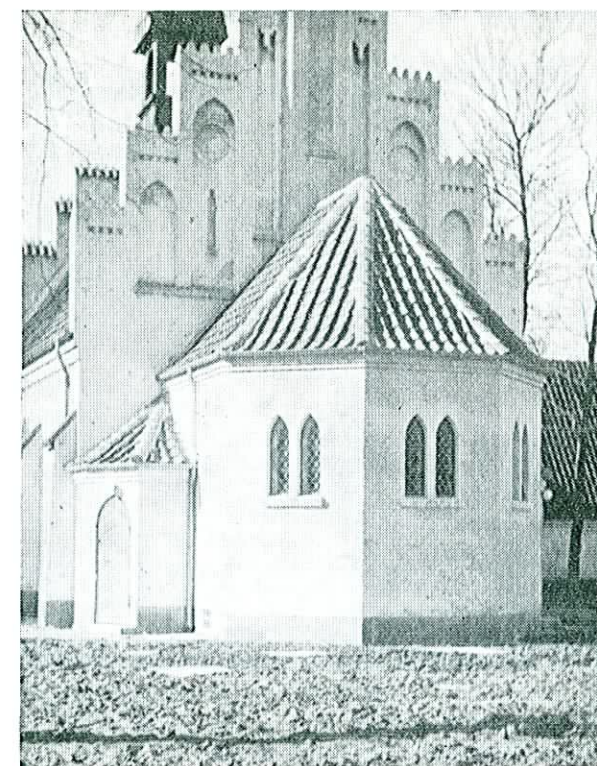
Horsens. Bygget 1938–39.
Arkitekt V. Norn.
298 kremationer i 1970.
I alt pr. 31. 12. 70: 4.097.
Krematoriet drives
af kommunen.

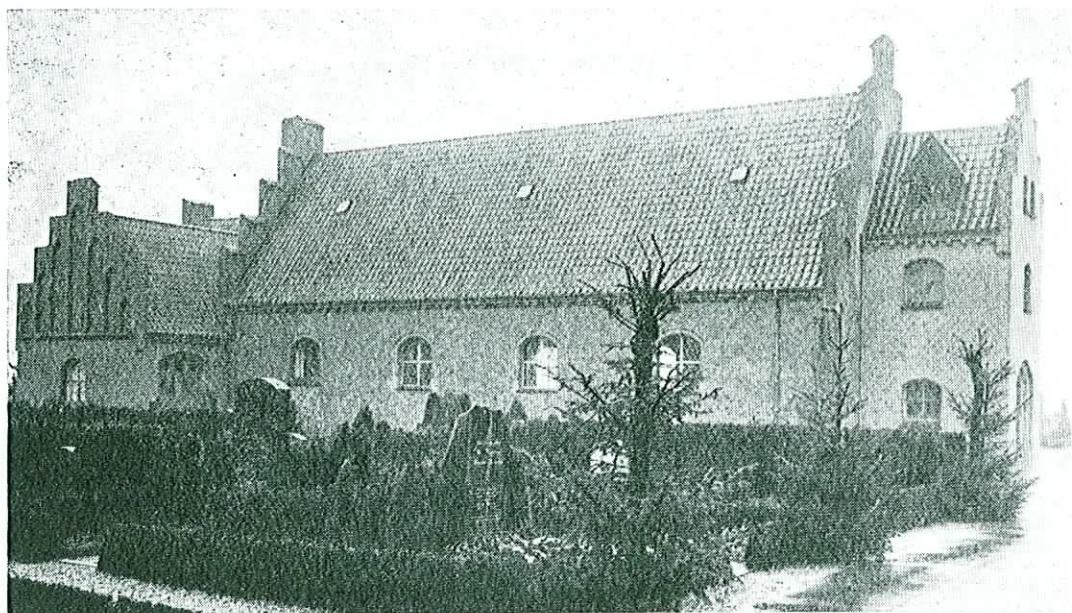
Kolding. Bygget 1932–33. Arkitekt C. Svane.
297 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 6.223.
Krematoriet drives af menighedsrådet.

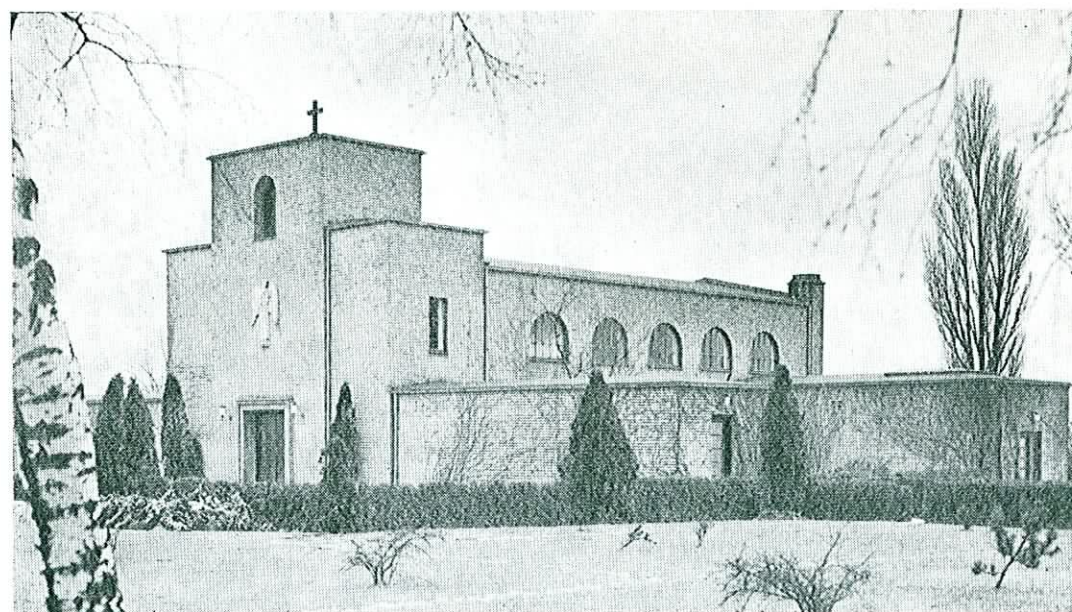
Køge. Bygget 1953–54. Arkitekt Aage Madsen.
324 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 3.162.
Krematoriet drives af menighedsrådet.

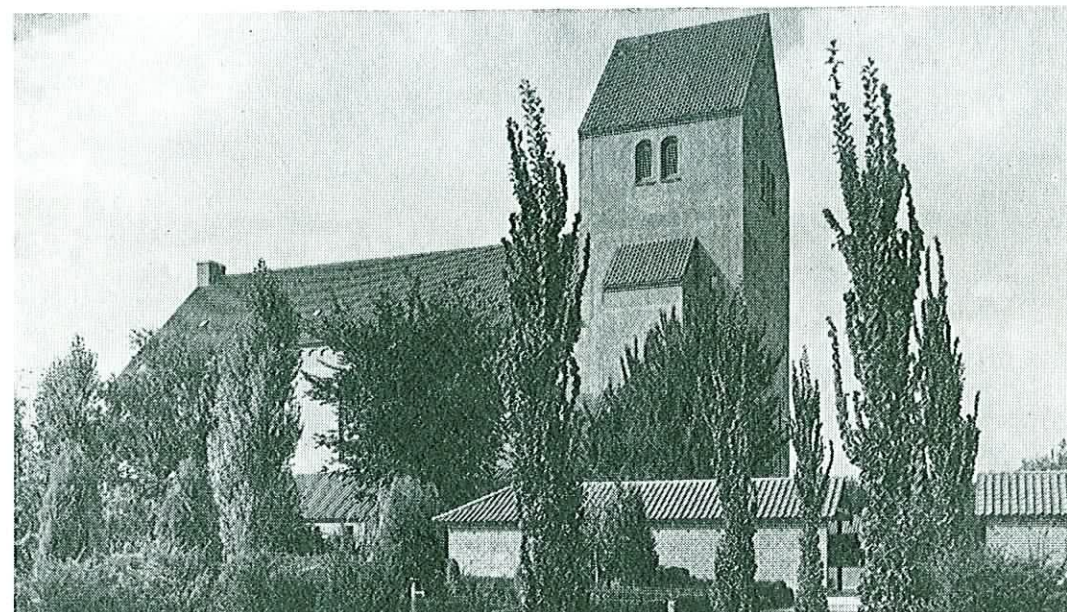
Nakskov. Bygget 1938–40.
Arkitekt C. Svane.
175 kremationer i 1970.
I alt pr. 31. 12. 70: 2.356.
Krematoriet drives
af menighedsrådet.

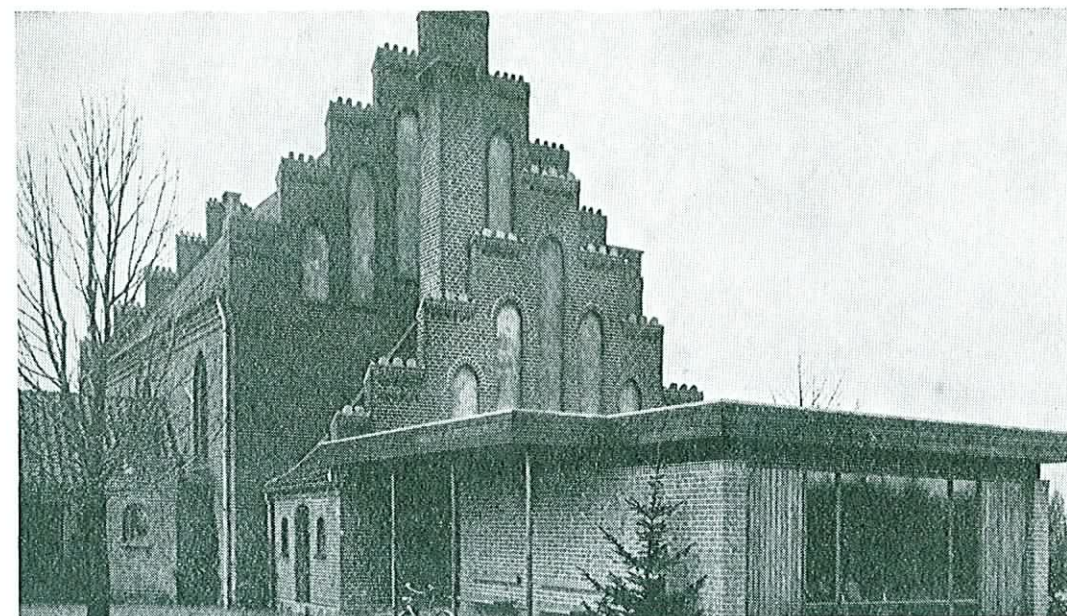
Nykøbing F. Bygget 1929–31. Arkitekt Albert Petersen.
322 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 4.753.
Krematoriet drives af menighedsrådet.

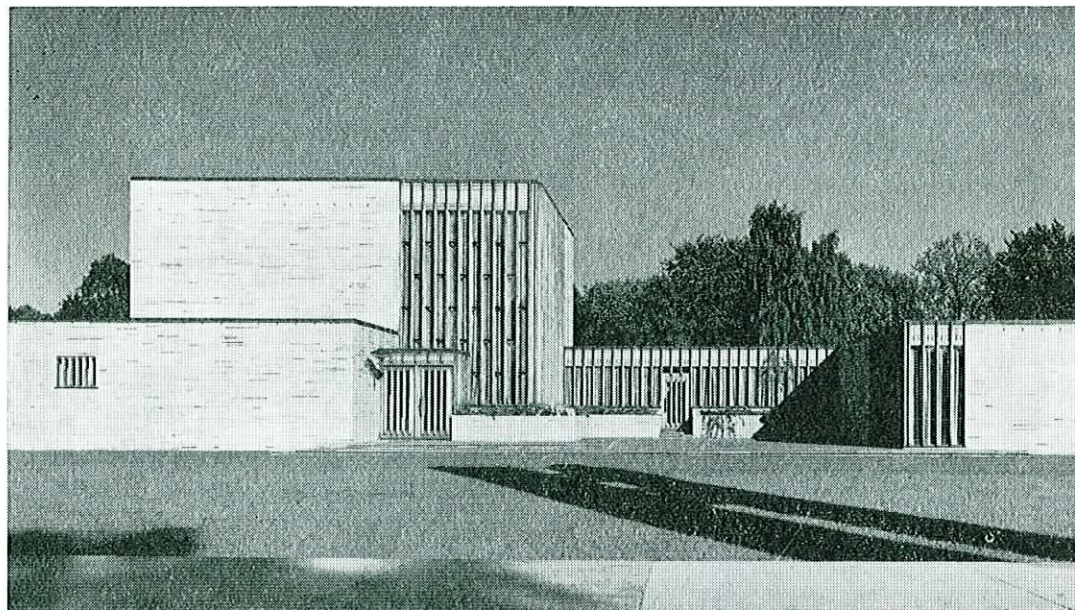
Næstved. Bygget 1932–33. Arkitekt Tidemand Dal.
358 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 4.596.
Krematoriet drives af menighedsrådet.

Odense. Bygget 1949. Arkitekt: Axel Jacobsen.
1.028 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 12.910.
(Ældre krematorium nedlagt).
Krematoriet drives af kommunen.

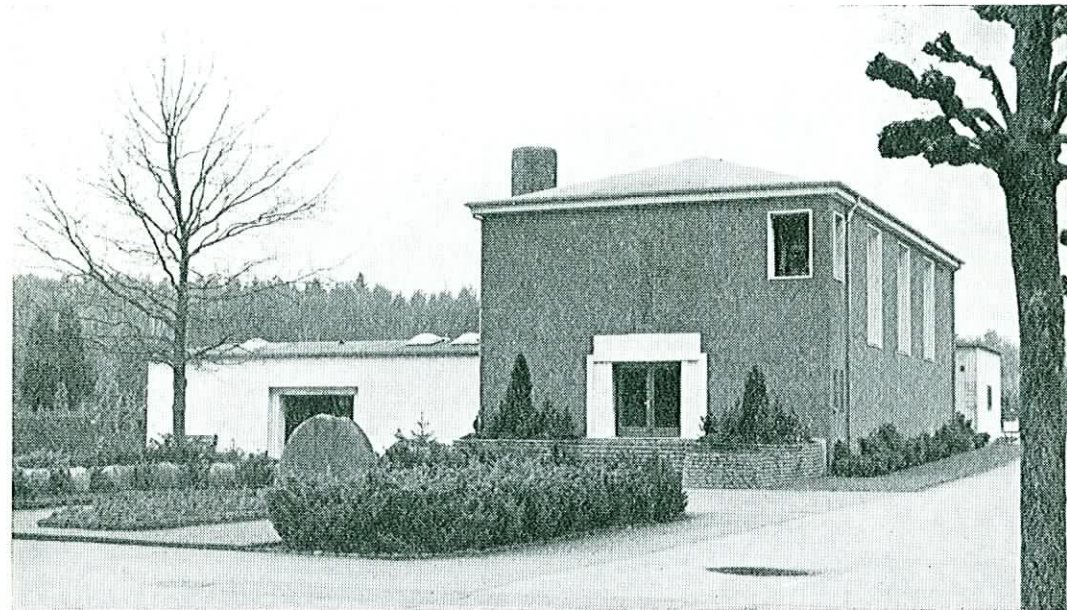
Randers. Bygget 1954. Arkitekt: Stadsarkitektens kontor.
537 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 5.712.
Krematoriet drives af kommunen.

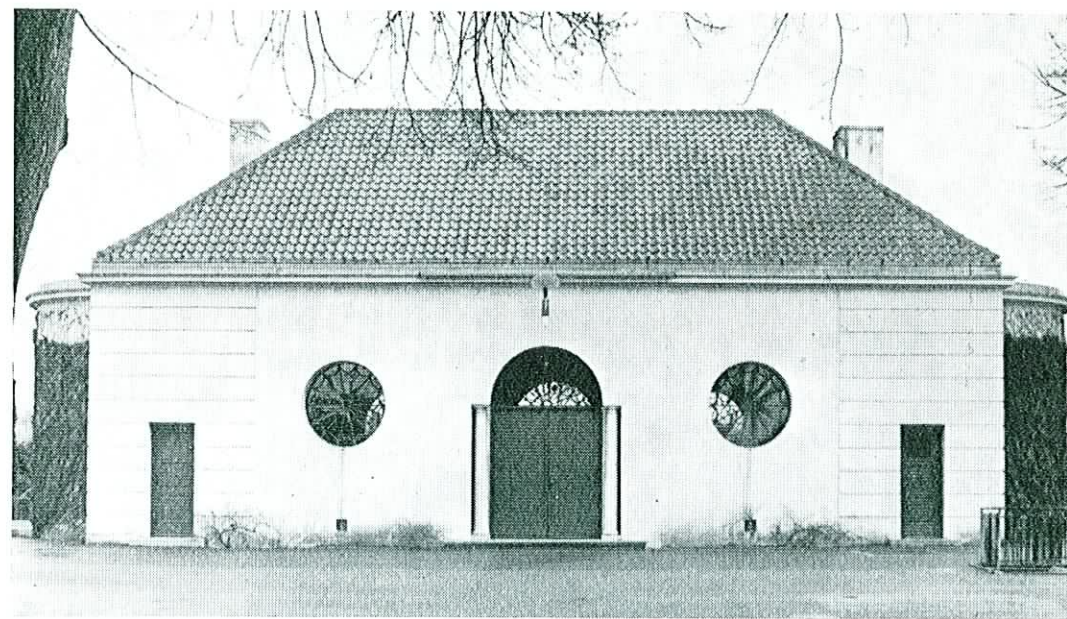
Roskilde. Bygget 1960–61. Arkitekter: Max Brüel, Gerdt Bornebusch, Jørgen Selchau og Henning Larsen.
391 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 3.134.
Krematoriet drives af Domsognets menighedsråd.

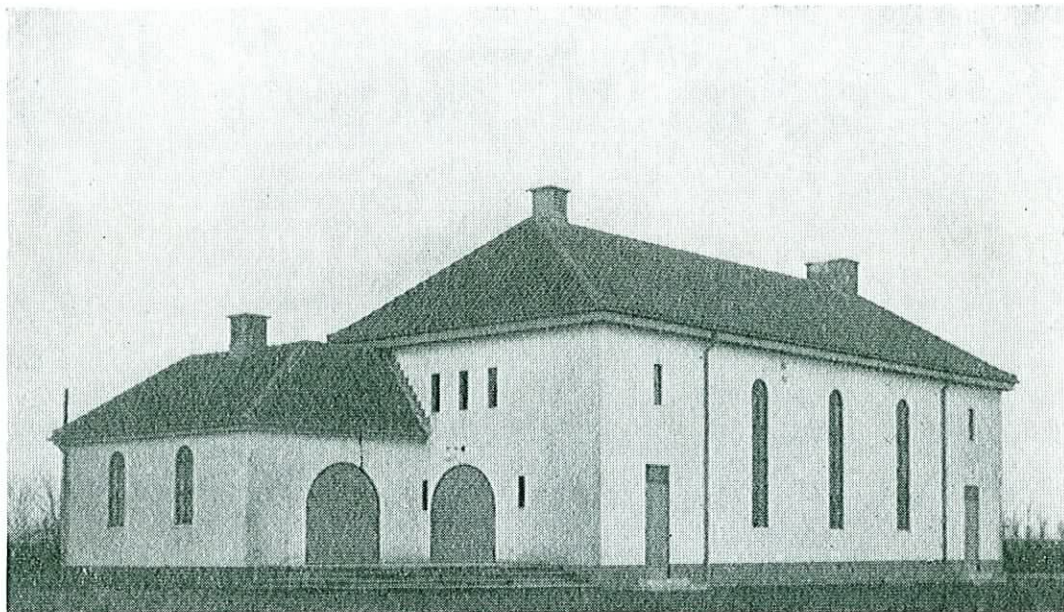
Rønne. Bygget 1927. Arkitekt C. Svane.
133 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 1.689.
Krematoriet drives af menighedsrådet.

Silkeborg. Bygget 1945. Arkitekt Knud Sørensen.
157 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 2.076.
Krematoriet drives af menighedsrådet.

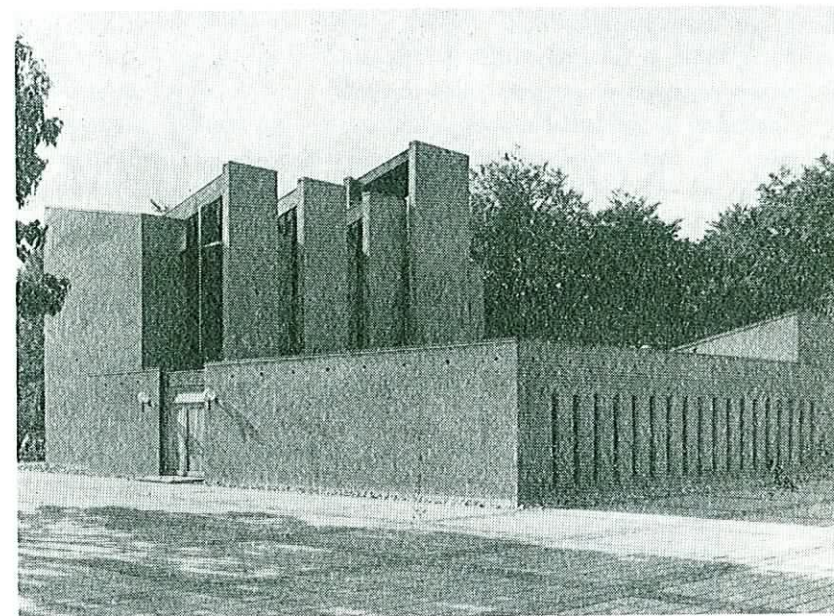
Slagelse. Bygget 1926. Arkitekt C. Svane.
367 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 5.207.
Krematoriet drives af Dansk Ligbrændingsforening.

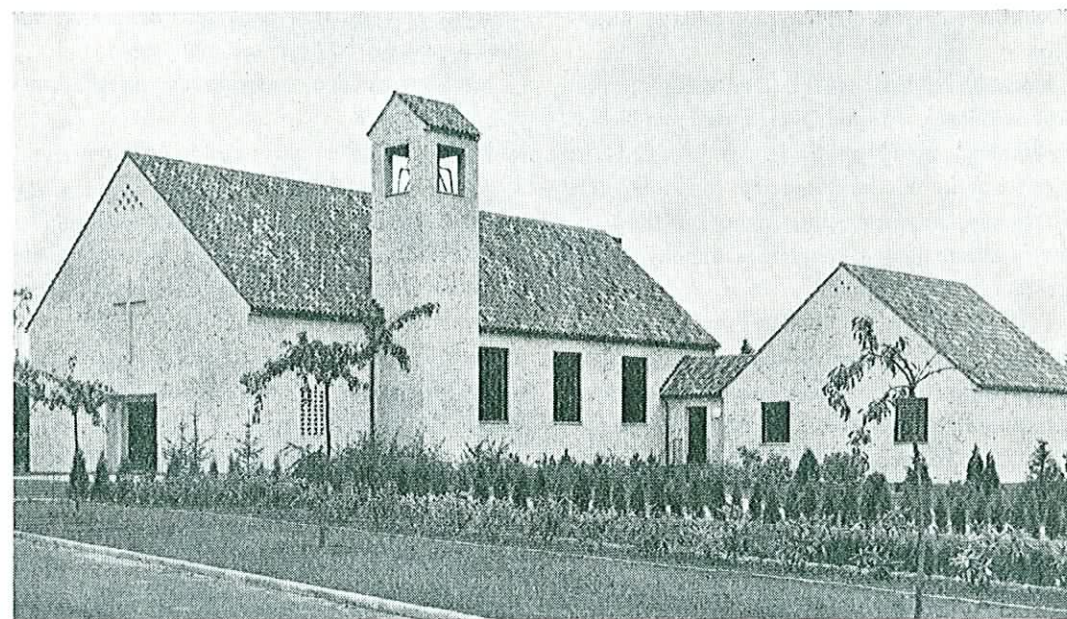
Struer. Bygget 1934–35. Arkitekt C. Svane.
105 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 1.288.
Krematoriet drives af menighedsrådet.

Svendborg. Bygget 1931–32. Arkitekt Andreas Jensen.
526 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 7.935.
Krematoriet drives af menighedsrådet.

Vejle. Bygget 1967. Arkitekt Jens Malling Pedersen.
240 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 584.
Krematoriet drives af menighedsrådet.

Viborg. Bygget 1964–65. Arkitekt: Danielsen.
118 kremationer i 1970. I alt pr. 31. 12. 70: 441.
Krematoriet drives af menighedsrådet.

KONKURRENCE OM EN KIRKEGÅRD I FREDERIKSHAVN

Niels Bang, Peder Borup og Torben Roepstorff, arkitekter m.a.a.

Medarbejder arkitekt Annelise Borup.

Graven og kirkegården.

En begravelse på den nye kirkegård må ikke forveksles med en begravelse på Flade kirkegård.

Flade kirkegård skal ikke ved utidssvarende processionsveje forbindes med det nye kirkegårdsanlæg, men har trods sin lidenhed sin styrke i den enkle landskabelige form, der kun vil svækkes af påtrængende naboskab med andre landskabelige elementer, sammenkædnin-ger eller formlægtskab.

Forslagsstillerne har forsøgt i respekt for stedets og Flade kirkegårds størrelsesforhold at sammenstille landskabelige komponenter til et nyt eentydigt hovedgreb, der ikke blot er optakt til en anden kirkegård, men har sin egen verden, sit eget navn.

Kirkegården skal vedkende sig sin funktion og på intet punkt forfalde til camouflagen af sin egentlige opgave. At jordfæste et individ blandt andre i fælles helhed. Kirkegården må være liberal, servitutterne få, uregelmæssigheder formildende for den besøgende.

Kirkegårdens forskellige funktioner knytter sig til en forbindelsesstreng, fra hvilken den besøgende kan overskue anlæggets helhed og har gravstenenes fronter rettet mod sig.

Strengen er den trafikale og installationsmæssige ryggrad.

På nordsiden er gravområderne integreret i det opløste terræn med liggende sten og lav vegetation. På sydsiden udlægges gravene i lommer med ordnede rækker og antydende pladsdannelser for nærfunktioner: bänk, kompostkasse, vandhane og vandkander. Lommerne har hver deres karakteristiske terrænsituation, bibeholdt fra den oprindelige mark. Langs kanten af lommerne ligger grave bygget ind i skovbrynet af den skærmende randbeplantning.

Hævet over forbindelsesstrengen ligger i den nordlige del en egelund rummende skovgrave i en frodig bundplantning, uden servitutter.

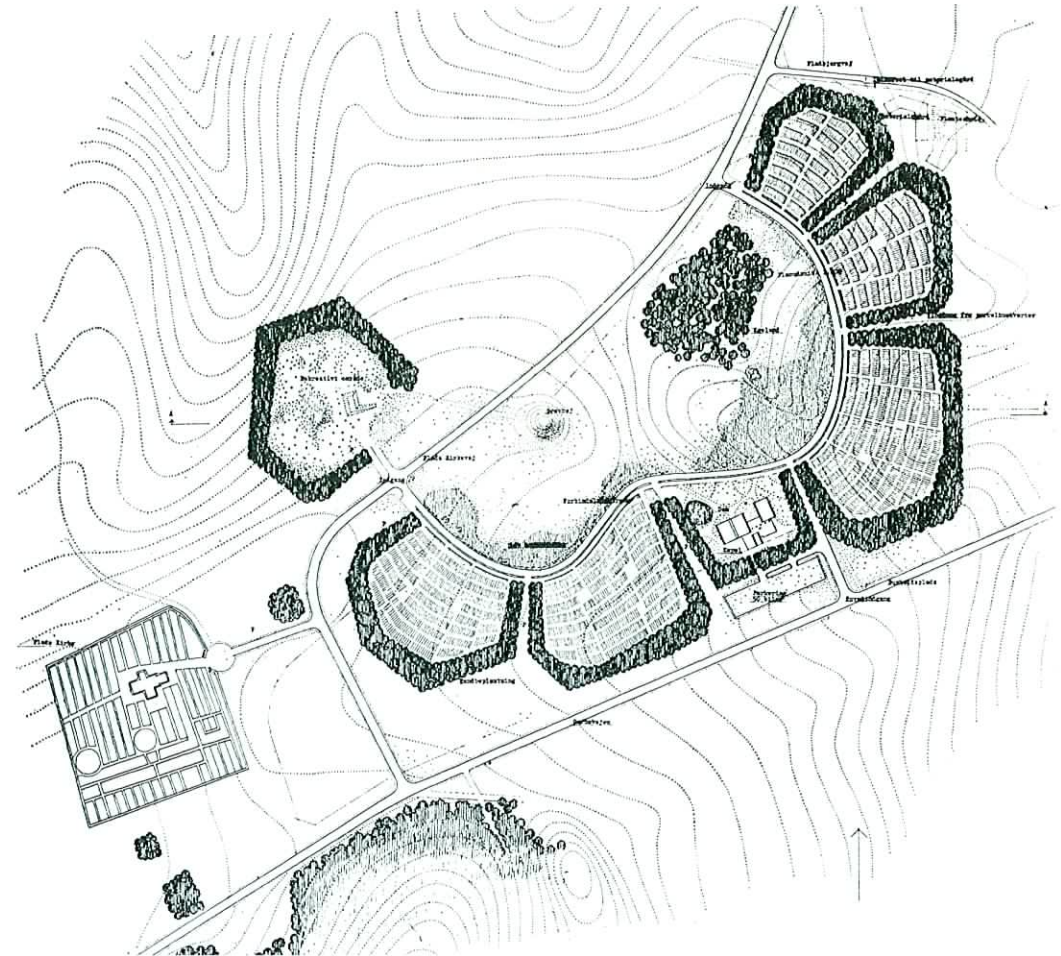
Kirkegårdens forskellige områder er elastiske i brugen, og denne tilstræbte fleksibilitet er søgt indbygget i additionsprincippet for gravenhe-

den. Gravene skal gennem valg af beplantning og gennem hovedformernes betydning kunne stå uden påtrængende forpligtelser for de efterladte. Og de skal kunne rumme indhegning med hække, opdagende buske, græs, en bänk. Servitutter bør være minimale. Kirkegårdsledelsen kan evt. fraråde ekstremiteter.

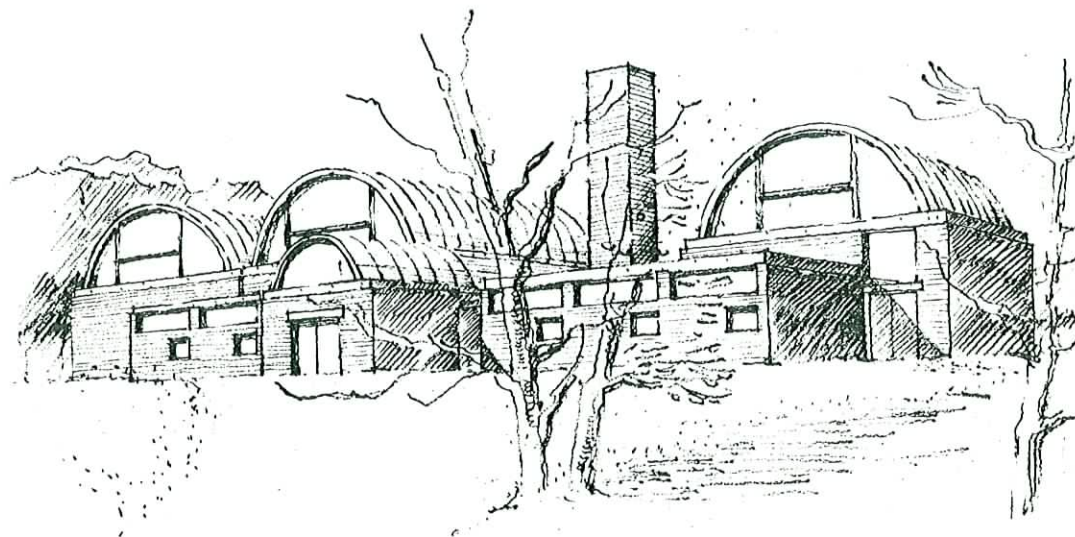
Gravudformningen vil i store træk under-

ordne sig hovedanslaget i beplantningen. Dens modulerings (1,25×1,50 m) er dikteret af ønsket om at lette en evt. overgang fra kiste- til urnegrave gennem halvering af enheden.

Gravstokkene har indordnet sig under de traditionelle dimensioner, der ses på Flade kirkegård. Gravene er forskudt for hinanden, så stenene opleves fri af hinanden. De ligger

Den ret store kirkegård med sine ca. 7700 kistegrave og 5000 urnegrave er søgt overskueliggjort for besøgende ved den krumme bilvej, der fører gennem kirkegården, og hvortil de enkelte gravrum er knyttet. Gravrummene er omgivet af en jordvold, der skærmer mod støjen fra Gærumvejen, og voldens flade skråning mod gravene tilplanlægges med egetræer. Mellem disse gravrums omgivende egetræer er der parkering for biler, hvorved disse holdes borte fra de egentlige gravområder, medens afstanden for gående fra parkeringsplads til de enkelte grave er mindst mulig. Nordøst for gravhøjen er der en egelund for skovbegravelser og øst herfor fælleskistegrave. Urnegravene er placerede i den lave plantning langs forbindelsesvejen. Kapelanlægget er centralt placeret i kirkegårdsanlægget ved forbindelsesvejen og med adgang fra Gærumvejen. Flade kirkes frie beliggenhed er fastholdt dels ved at holde den ny kirkegård i størst mulig afstand og dels gennem flytning af Flade Kirkevejs udmundning i Gærumvejen.

Eksteriørperspektiv af kapel set fra syd-øst.

som puder af grundbeplantning, omsluttende af 50 cm brede trædestier, der gør en betrædelse af selve graven mindre fristende.

Dette trædefelt langs kanten er medregnet som en del af gravarealet, indenfor hvilket hækplantninger kan rejse sig, sten kan hvile i den fulde udstrækning eller en bundplantning udstrække sig med en særlig kolorit.

Kapel og krematorium.

Bygningen anbringes centralt for kirkegårdsfunktionen, men i en tilbagetrukket position, nært knyttet til Gærumvejen og beskyttet af randbeplantningen, der samtidig danner rum om bygningsanlægget.

Kapelsalene og modtagelsesrummet for kister har for forslagsstillerne været de rum, der måtte markere sig i kraft af betydningen som mødested mellem de pårørende og kisten. Disse rum udtrykker sig selvstændigt, dækket af tøndehvælv. Lukkede murflader skaber rolige in-

teriører, mens hvælvene er åbne i gavlene mod himmel og trætoppe. Rummene præges af enkle, ubehandlede materialer.

Kisten føres til og fra ceremonien på katafalk eller bæres uden teatraliske effekter.

Kapellet opføres af hårdtbrændte, blåbrune teglsten fra egnen og beton af bakkematerialer, jordnære, ubehandlede og robuste materialer, der står mørkt, i kontrast til Flade kirkes hvide mure. Betonhvælvene beklædes med en tør rustbrun skal af corten-stål. Terrænplanet belægges ude og inde med brune klinker.

Udenfor kapelrummene er plads for henlæggelse af kranse og blomster, og arealet foran kapelanlægget får liv af den bevarede og oprensede dam, ved hvis bred plantes æbletræer i klynge.

Materialegården med forplads og plante-skole er anbragt bag randbeplantningen med tilkørsel direkte udefra og let adgang til forbindelsesstrengen. Den opføres af samme teglmateriale som kapellet, men har fladt tag.

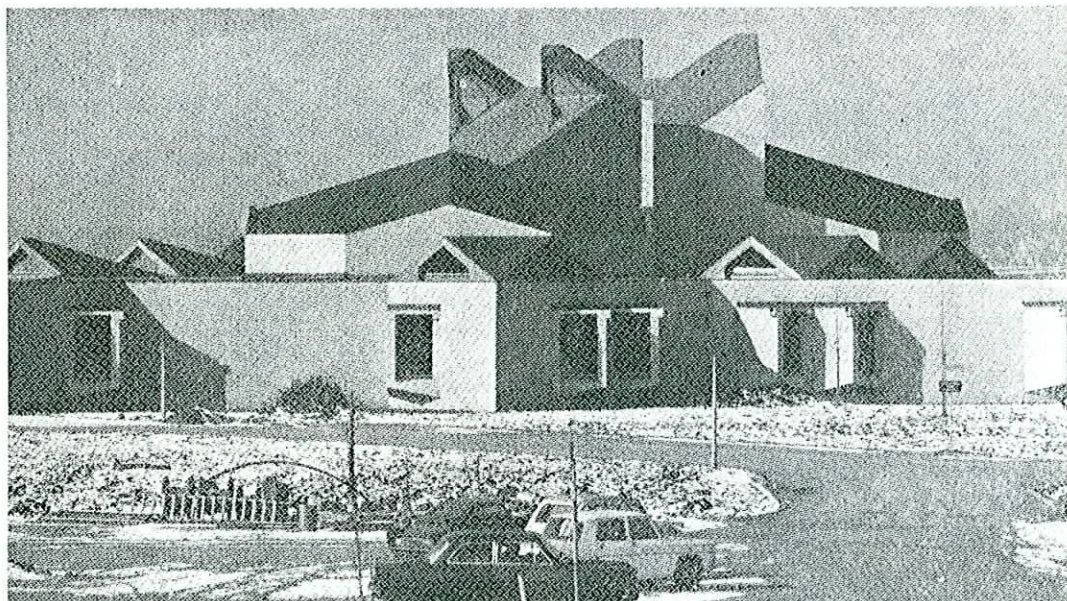
UDLAND

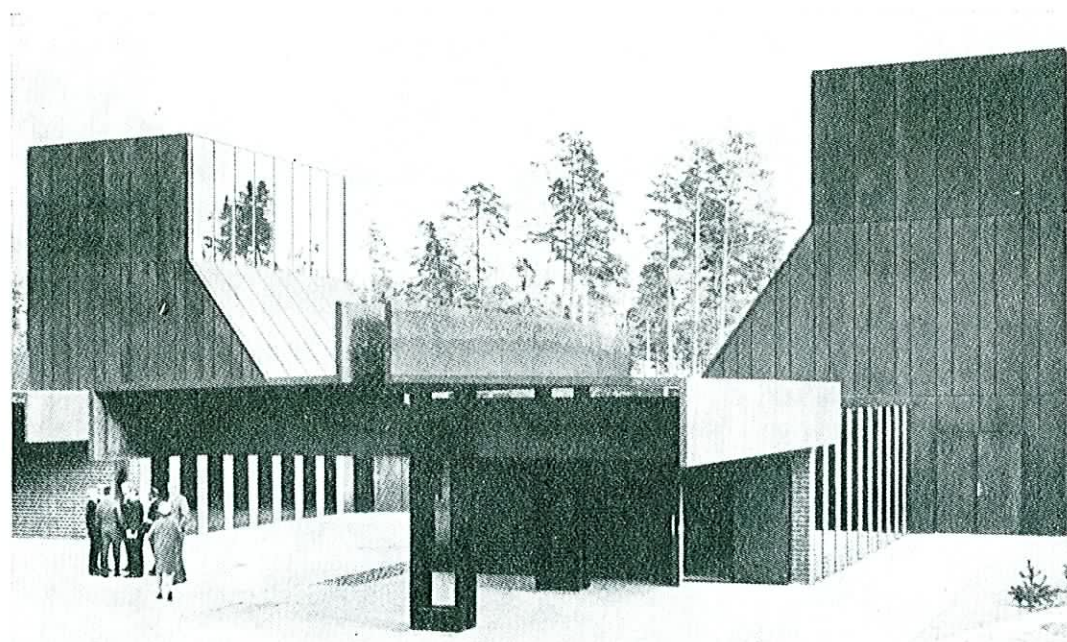
Grundpriserne er høje i Japan, og plads til kirkegård kan ikke betale sig. I Tokio har man bygget en 10 etagers tårnagtig bygning til opbevaring af de afdødes aske. Billedet er taget i Tokio og forestiller IKKO-IN-templet placeret klods op ad de nye kørebaner. Man begrundet tårnets højde og snævre plads med, at i levende live var menneskene vant til at klare sig med beskedne husrum, så det vil ikke genere de døde — og ej heller de efterladte — med en mindeplade i et minihøjhus som dette.

I England er kremationsprocenten meget høj, og derfor kan Londons kirkegårde efterhånden forvandles til rekreative områder. »Save the land for the living« er mottoet i England, illustreret af denne legeplads fra St. Johns kirkegård, hvor børn gynger og leger omgivet af endnu ikke sløjfede gravsteder. Kirkegårdsområdet ligger mellem Regents Park og den bekendte Lord's cricket bane.

Hollands nyeste krematorium i Rotterdam, indviet 1970. Arkitekt: prof. D. A. Apon.

Storkällans kapelkrematorium i Nacka, Sverige. Arkitekt: SAR Wolfgang Huebner.

Bevægelsen i foreningens medlemstal.

Aret 1970	Forsikrings- klassen	Kontingent- klassen	Ekstraordinære klasse	Ialt
Medlemstal pr. 1. 1. 1970	114.075	13.187	45.884	173.146
Døde, udmeldte, slettede	2.721	900	1.569	5.190
Indmeldte	321	633	1.508	2.462
Medlemstal pr. 31. 12. 1970	111.675	12.920	45.823	170.418

Antallet af tillægsforsikringer var 12.827 pr. 31. december 1970.

Kremationer i 1970.

	Antal krema- tioner i det stedlige krematorium	Døde, bosiddende i krematoriebyen		
		antal	heraf kreme- rede	kremations- procent
Aabenraa	212	158	95	60,1
Aalborg	763	920	508	55,2
Århus	1.123	2.057	1.043	50,7
Esbjerg	212	617	154	25,0
Helsingør	311			
Hillerød	281	254	92	36,2
Hjørring	125	275	58	21,1
Holbæk	231	179	102	57,0
Horsens	298	580	233	40,2
Kolding	297	429	109	25,4
I hovedstaden:				
Ballerup	98	154	106	68,8
Frederiksberg	2.633	1.764	1.469	83,3
Gentofte	974	865	649	75,0
Gladsaxe	332	357	283	79,3
Glostrup	314	131	90	68,7
København	6.551	8.474	6.624	78,2
Lyngby	307	498	296	69,1
Køge	324	136	108	79,4
Nakskov	175	204	130	63,7
Nykøbing F.	322	226	156	69,0
Næstved	358	201	99	49,2
Odense	1.028	1.262	821	65,1
Randers	537	652	378	58,0
Roskilde	391	343	213	62,1
Rønne	133	168	78	46,4
Silkeborg	157	327	122	37,3
Slagelse	367	335	158	47,1
Struer	105	153	22	14,4
Svendborg	526	406	280	68,9
Vejle	240	450	190	42,2
Viborg	118	240	80	33,3

Askeanbringelse i krematoriebyerne i 1970.

	Anbragt i urnemur eller urnehal	I kiste- gravsteder	I urne- gravsteder	I aske- fællesgrave	Ialt
Aabenraa	—	32	48	6	86
Aalborg	35	156	214	140	545
Århus	9	273	311	326	919
Ballerup	—	8	66	32	106
Esbjerg	7	50	30	67	154
Frederiksberg	41	331	331	1.188	1.891
Gentofte	—	318	127	344	789
Gladsaxe	—	42	79	113	234
Glostrup	—	30	25	35	90
Helsingør	—	39	104	66	209
Hillerød	—	45	8	43	96
Hjørring	4	21	26	5	56
Holbæk	—	19	33	72	124
Horsens	7	74	39	107	227
Kolding	—	—	52	43	95
København	154	960	1.478	4.316	6.908
Køge	—	18	58	90	166
Lyngby	—	119	91	77	287
Nakskov	—	29	63	38	130
Nykøbing F.	3	32	62	90	187
Næstved	6	34	31	84	155
Odense	—	201	286	288	775
Randers	—	105	197	88	390
Roskilde	—	79	42	109	230
Rønne	2	18	58	14	92
Silkeborg	32	28	23	39	122
Slagelse	3	21	62	114	200
Struer	—	5	10	11	26
Svendborg	10	65	82	123	280
Vejle	—	65	45	80	190
Viborg	—	10	40	15	65
1970	313	3.227	4.121	8.163	15.824
1965	407	3.166	4.125	5.709	13.407
1960	547	2.985	3.549	3.842	10.923
1955	726	2.409	3.077	2.179	8.391

Kremationer i forhold til samtlige dødsfald 1920—1970 i hele landet.

Året	Antal døde	Heraf kremeret	
		antal	pct.
1920	39.841	555	1,4
1930	38.174	1.694	4,4
1940	39.730	4.756	11,9
1950	39.300	7.504	19,1
1960	43.681	13.113	30,0
1970	48.367	19.843	41,0

Kremationer i Danmark indtil udgangen af 1970.

Krematorium	Taget i brug	For 1964	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	Ialt
Aabenraa	22/5 1952	913	116	159	169	170	188	159	212	2.086
Aalborg	27/11 1931	9.790	587	625	630	631	694	722	763	14.442
Århus	10/1 1923	11.189	819	898	941	910	915	963	1.123	17.758
Esbjerg	22/2 1939	1.318	114	143	139	155	153	201	212	2.435
Helsingør	16/10 1935	3.009	256	271	240	199	237	232	311	4.755
Hillerød	2/12 1967	—	—	—	—	9	183	261	281	734
Hjørring	7/12 1951	862	91	99	105	101	105	143	125	1.631
Holbæk	22/11 1934	1.869	139	166	196	172	185	214	231	3.172
Horsens	1/6 1939	2.247	222	265	298	287	215	265	298	4.097
Kolding	18/9 1933	4.101	302	331	318	281	275	318	297	6.223
Stor-København										
Ballerup	2/3 1968	—	—	—	—	—	60	91	98	249
Bispebjerg *) ...	6/1 1908	119.882	4.887	5.003	5.003	5.053	4.845	5.024	5.027	154.724
Gladsaxe	27/12 1964	—	8	160	219	277	287	308	332	1.591
Glostrup	29/3 1960	555	157	202	228	252	221	266	314	2.195
Lyngby	6/6 1967	—	—	—	—	78	233	240	307	858
Mariebjerg	4/11 1936	11.947	1.106	1.099	1.192	1.107	984	987	974	19.396
Sundby	15/11 1931	17.167	1.272	1.309	1.431	1.429	1.471	1.519	1.524	27.122
Søndermark ...	21/9 1929	43.899	2.596	2.600	2.716	2.706	2.600	2.687	2.633	62.437
Køge	11/6 1954	1.301	219	233	253	256	278	298	324	3.162
Nakskov	25/2 1941	1.325	136	107	156	152	145	160	175	2.356
Nykøbing F.	13/2 1931	2.894	230	227	252	257	262	309	322	4.753
Næstved	28/9 1933	2.604	240	268	259	276	278	313	358	4.596
Odense	22/11 1934	7.071	692	706	847	827	937	802	1.028	12.910
Randers	15/2 1954	2.411	399	433	455	450	456	571	537	5.712
Roskilde	30/3 1961	661	262	317	344	350	393	416	391	3.134
Rønne	8/1 1928	974	93	71	81	112	111	114	133	1.689
Silkeborg	9/10 1945	1.040	127	136	155	130	161	170	157	2.076
Slagelse	9/9 1926	3.292	224	230	253	263	279	299	367	5.207
Struer	12/4 1935	713	79	59	71	83	90	88	105	1.288
Svendborg	30/1 1932	4.830	374	395	451	426	427	506	526	7.935
Vejle	5/12 1967	—	—	—	—	12	167	165	240	584
Viborg	30/10 1965	—	—	9	63	61	100	90	118	441
Tilsammen		257.864	15.747	16.521	17.465	17.472	17.935	18.901	19.843	381.748

*) Da Bispebjerg krematorium toges i brug, nedlagdes Nylandsvejs krematorium, hvor der fra 13. januar 1893 til 31. december 1907 foretoges 547 kremationer, som er medregnet i det under Bispebjerg anførte tal.

Driftsregnskab for tiden

	Kr.	Øre	Kr.	Øre
INDTÆGTER				
Indskud			4.782	00
Kontingenter:				
Forsikringsklassen	445.334	15		
+ forudbetalt kontingent 1. januar 1970	7.000,00			
+ kontingentrestancer 31. december 1970	1.200,00			
	8.200	00		
	453.534	15		
÷ kontingentrestancer 1. januar 1970	1.200,00			
÷ forudbetalt kontingent 31. december 1970	7.000,00			
	8.200	00		
	445.334	15		
Kontingentklassen	288.843	00		
Ekstraordinære klasse	39.335	00	773.512	15
Rentekonto:				
Renter af obligationer og udlån	841.967	50		
Renter af kapital i ejendommen Nikolaj Plads 27, Kbh.	18.755	15		
Renter af kapital i Slagelse krematorium	870	19		
Renter af bank og giro	9.128	56		
Avance ved udtrækning af obligationer	90.183	32	960.904	72
Administration af afdelinger			28.967	12
Slagelse krematorium:				
Overført til dækning af tidligere års underskud			6.000	00
Slagelse krematoriums drift (overført til næste år):				
Overført fra sidste år	1.065	46		
Stigning i overforslen i 1970	325	59	1.391	05
			1.775.557	04

1. januar til 31. december 1970

	Kr.	Øre	Kr.	Øre
UDGIFTER				
Udbetalt ved medlemmers død:				
Forsikringsklassen	390.968	75		
Kontingentklassen	199.417	99	590.386	74
Godtgørelse ved udtrædelse			6.089	00
Afdelingernes andel i kontingentet			157.887	03
Diverse omkostninger:				
Københavns afdelingen for administration	215.680	00		
Agitation	40.136,86			
÷ tilskud fra agitationsfonden	1.700,00			
	38.436	86		
Tryksager m. v.	39.505	53		
Honorarer	29.962	55		
Forsikringer	2.942	35		
Kontingent til internationale forbund	1.795	55		
Møder, heri international virksomhed	24.481	81		
Betalt skat	5.610	00		
Diverse udgifter	4.283	09	362.697	74
Driftsunderskud ejendommen Nikolaj Plads 27, København			1.163	24
Overført til næste år vedrørende Slagelse krematorium			1.391	05
Henlagt til reserver:				
Forsikringsklassen	280.000	00		
Forsikringsklassens forstærkningsfond	60.000	00		
Kontingentklassen	78.229	76		
Kontingentklassens udligningsfond	48.615	72	466.845	48
Henlagt til delegeretmøde			10.000	00
Henlagt til international virksomhed			10.000	00
Henlagt til dispositionsfonden			150.000	00
Overført til kapitalkonto			19.096	76
			1.775.557	04

Status pr.

AKTIVER	Kr.	Øre	Kr.	Øre
Kassebeholdning			35.182	94
Bankbeholdning			45.434	21
Postgirobeholdning			28.256	16
Tilgodehavende hos afdelinger vedr. kvartalsopgørelser			5.980	57
Kontingentrestancer			1.200	00
Forudbetalte omkostninger			8.568	52
Tilgodehavende tilskud vedr. Slagelse krematorium			2.800	00
Tilgodehavende renter			212	13
Tilgodehavende hos hjælpefonden			168	25
Tilgodehavende hos agitationsfonden			1.700	00
Obligationsbeholdning, nom. værdi kr. 19.386.400,00			14.684.985	16
(heraf henlagt til dækning af præmiereserve kr. 17.714.400,00)				
Ejendommen Nikolaj Plads 27, København (båndlagt)			300.000	00
(ejendomsværdi kr. 700.000,00)				
Andre båndlagte værdier:				
Lån til Aabenraa menighedsråd (krematoriet)	8.500	00		
Lån til Køge menighedsråd (krematoriet)	41.700	00		
Lån til Svendborg menighedsråd (krematoriet)	10.462	50		
Lån til Københavns begravelsesvæsen	15.750	00		
Lån til Glostrup menighedsråd (krematoriet)	90.000	00		
Lån til Hillerød byråd (krematoriet)	400.000	00		
Kapital i ejendommen Enghave Plads 12, København	86.300	00		
Kapital i ejendommen Strandvej 1, Aalborg	23.360	09		
Kapital i Randers krematorium	258.144	54	934.217	13
Ikke båndlagte værdier:				
Lån til Randers afdeling	8.485	00		
Lån til Horsens afdeling	10.000	00		
Kapital i ejendommen Søndergade 18, Odense	12.000	00		
Kapital i ejendommen Strandvej 1, Aalborg	9.964	86		
Kapital i ejendommen Vestergade 3, Svendborg	25.700	00	66.149	86
Krematoriet i Slagelse:				
Saldo 1. januar 1970	10.877	38		
÷ afskrevet i 1970	2.000	00	8.877	38
Inventar, nedskrevet til			1	00
Grundejernes Investeringsfond, nom.			10.140	00
			16.133.873	31

N. J. Rald. Jørgen Paldam. Vilhelm Boas. Erik Haugaard. Arthur Pelle.

Foranstående regnskab, som vi har revideret,

1. januar 1971

PASSIVER	Kr.	Øre	Kr.	Øre
Præmiereserve i forsikringsklassen efter henlæggelse i henhold til foreløbig opgørelse af aktuar			11.150.000	00
Forsikringsklassens forstærkningsfond:				
Saldo 1. januar 1970	350.000	00		
Henlagt i 1970	60.000	00	410.000	00
Kontingentklassens indeståender			2.913.064	51
Prioriteter i ejendommen Nikolaj Plads 27, København			64.928	91
Forudbetalte huslejer vedr. Nikolaj Plads 27, København			6.211	11
Forudbetalte kontingenter			7.000	00
Skyldig til afdelinger vedr. kvartalsopgørelser			176.297	59
Skyldige omkostninger			25.075	87
Slagelse krematorium, driften overført til næste år			1.391	05
Slagelse krematorium, henlagt til reparation af ovn			10.000	00
Kursreservefonden, saldo fra forrige år			82.000	00
Delegeretmode, henlagt i 1970			10.000	00
International virksomhed, henlagt i 1970			10.000	00
Dispositionsfonden:				
Saldo 1. januar 1970	830.000	00		
Henlagt i 1970	150.000	00	980.000	00
Fond for krematorie- og urneanlæg:				
Saldo 1. januar 1970			40.468	41
Kontingentklassens udligningsfond:				
Saldo 1. januar 1970	5.481	49		
Henlagt i 1970	48.615	72		
	54.097	21		
Anvendt i 1970	48.615	72	5.481	49
Kapitalkonto:				
Saldo 1. januar 1970	222.857	61		
Overført fra driftsregnskab	19.096	76	241.954	37
			16.133.873	31

E. Würtz.

er i overensstemmelse med foreningens bogholderi.
København, den 23. april 1971.Revisionsfirmaet
E. LUNDGAARD ANDERSEN
E. Lundgaard Andersen,
statsautoriseret revisor.

REGNSKABER FOR 1970

Agitationsfonden

INDTÆGTER

Beholdning 1. januar 1970	kr.	89,65
Legatrenter	»	1.666,67
Renter af bank	»	12,32
	kr.	1.768,64

UDGIFTER

Tilskud til agitation i foreningen	kr.	1.700,00
Beholdning 31. december 1970	»	68,64
	kr.	1.768,64

Foranstående regnskab, som vi har revideret, er i overensstemmelse med fondens bogholderi.
København, den 23. april 1971.

Revisionsfirmaet
E. LUNDGAARD ANDERSEN
E. Lundgaard Andersen,
statsaut. revisor.

Hjælpefonden

INDTÆGTER

Beholdning 1. januar 1970	kr.	36.037,29
Legatrenter	»	833,33
Renter af obligationer og fra bank	»	2.268,28
Avance ved udtræk af obligationer	»	132,50
	kr.	39.271,40

UDGIFTER

Ydet hjælp til medlemmers kontingentbetaling og til kremation	kr.	705,38
Beholdning den 31. december 1970:		
kr. 10.000,- 4½ % Dansk Statslån S 1997	kr.	7.555,00
kr. 4.000,- 4 % Østifternes Kreditforening 13	»	3.388,65
kr. 13.000,- 4 % Østifternes Kreditforening 15/2	»	11.012,70
kr. 14.900,- 7 % Østifternes Kreditforening 18	»	11.538,50
	kr.	33.494,85
Indestående i bank	»	4.933,11
Kontanter	»	138,06 » 38.566,02
	kr.	39.271,40

Foranstående regnskab, som vi har revideret, er i overensstemmelse med fondens bogholderi.
København, den 23. april 1971.

Revisionsfirmaet
E. LUNDGAARD ANDERSEN
E. Lundgaard Andersen,
statsaut. revisor.

Afdelingernes bestyrelser 1971

Aabenraa

Forretningsfører *Knud H. Lauridsen*, formand.
Forretningsfører *Otto Fabricius*.
Bogbinder *Fr. Nuppenau*.
Forretningsfører *E. Larsen*, Padborg.
Overpakmester *Holger Lassen*.

Helsingør

Maskinmontør *Olfert Jensen*, formand.
Overassistent *Frank Bertelsen*.
Revisor *C. V. A. Müllertz*.
Lokomotivfører *B. K. Vøxted*.
Former *Hans Næbrskov*.

Aalborg

Landsretssagfører *Arthur Pelle*, formand.
Arkitekt *Axel Schou*, næstformand.
Kørelærer *Johs. Jungvig*.
Landsretssagfører *Viggo Krøldrup*, Nørre-
sundby.
Skrædermester *Aksel Lassen*, Aalborg.
Amtslæge, dr. med. *Malthe Jacobsen*.
Direktor *Knud Mandrup Jensen*.

Hillerød

Borgmester, advokat *Toke Stokholm*, formand.
Journalist *Sigvald Hansen*, sekretær.
Socialinspektør *P. Balsløw*.
Inspektør *Aage Holck*.
Forretningsfører *K.-B. Larsen*.
Fhv. amtsrådsmedlem *P. Kock*.

Århus

Ekspeditionssekretær *Erik Thomsen*, formand.
Folketingsmand *Waldemar Laursen*, næstform.
Sognepræst *Richard Sørensen*.
Assurandør *Harald Bing*.
Prokurist *Leif Nilsson*.
Grosserer *Knud Kildsgaard*.
Forvalter *Harry Hindby*.

Hjørring

Frisørmester *L. Tillebech*, formand.
Kaptajn *E. Vestergaard*, næstformand.
Skatteinspektør *Fr. Rolle*, sekretær.
Overassistent fru *Anni Bolt Jørgensen*.
Bogholder *Børge Nielsen*.
Repræsentant *I. C. Christensen*.
Forretningsfører *Jens Mathiasen*, Sindal.

Esbjerg

Viceskoleinspektør *A. Valthor Petersen*,
formand.
Ørelæge *Carl Chr. Bager*, næstformand.
Assurandør *H. Amtrup*.
Bogholder *A. P. Olesen*.
Forretningsfører *E. Strunge*.

Holbæk

Assistent *Knud Petersen*, formand.
Fru *Gerda Pedersen*.
Blomsterhandler *W. Bilidt Andreassen*.
Urmager *Borrry Henriksen*, Nykøbing Sj.
Grosserer *Wagn Jensen*.
Fru *Anna Bolt Jørgensen*.
Forretningsfører *Jens Mathiasen*, Sindal.
Ekspeditionssekretær *Fr. Rolle*, Hirtshals.
Kaptajn *E. Westergaard*.

Fredericia

Maler *Johannes Madsen*, formand.
Gartner *Holger Holm Hansen*.
Fru *Marie Østergård*.
Lokomotivfører *Aage Vilhelmsen*.
Fru *Ebba Wilkens*.

Horsens

Fuldmægtig *Harry Rasmussen*, formand.
Formand *Valdemar Holst*, næstformand.
Repræsentant *Jacob Christensen*.
Fuldmægtig *Boje Rasmussen*.
Overassistent *Marinus Sørensen*.

Kolding

Arbejdsmand *Aksel N. Tullesen*.
Ejendomsmægler *Peter M. Laugesen*.
Lagerarb. *Henry Thomsen*.
Guldsmed, fru *Erna Krogh*.
Fuldmægtig *Iver Lagoni*.

København

Departementschef *Vilhelm Boas*, formand.
Økonomidirektør *Jørgen Paldani*, næstformand.
Civilingeniør, fru *Litten Biune*.
Fru *Ida-Merete Erlandsen*.
Rådmand fru *Elna Jørgensen*.
Sognepræst *H. Kjerbye-Rasmussen*.
Landsretssagfører *Georg P. Kofod*.
Professor, dr. med. *Ole Secher*.
Forretningsfører *Jørgen Sørensen*.

Køge

Kommunelærer *V. Egelykke*, formand.
Revisor *Lorentz Nielsen*, næstformand.
Kirkegårdsinspektør *H. Rømeling*, kasserer.
Inspektør *I. C. Darup*.
Assistent *H. A. Johansen*.
Assistent *Aage Madsen*.
Snedkermester *H. Høpner Petersen*.

Middelfart

Fabriksarbejder *Valdemar Carlsen*, formand.
Sygehusportør *Carl Pedersen*, kasserer.
Tømmerformand *Ejner Christiansen*, sekretær.
Repræsentant *Carlo Pedersen*.
Vand- og gasmester *Henry Petersen*.

Nykøbing F.

Cigarsorterer *Gunnar Pedersen*, formand.
Revisor *Rud. Rasmussen*, næstformand.
Maskinassistent *Knud Pedersen*.
Skorstensfejermester *Svend E. Knudsen*, Maribo.
Overpostbud *J. Christensen*, Sakskøbing.
Isenkræmmer *S. Krag*, Nysted.
Snedkermester *Thomas Larsen*, Rødby.

Næstved

Amtslæge, dr. med. *H. E. Leschly Jacobsen*,
formand.
Afdelingsformand *H. C. Jensen*, næstformand.
Bankdirektør *A. Hove Andreasen*.
Driftsleder *Axel Hansen*.
Fru amtslæge *Ingrid Jacobsen*.
Distriktsjordemoder fru *M. Mogensen*, Præstø.
Værkstedsformand *Wilhelm Grüning*, Haslev.
Snedkermester *Henry Jensen*, Fakse.

Odense

Portner *J. Christoffersen*, formand.
Kommunalarbejder *G. Henningsen*,
næstformand.
Smedemester *C. Dindler*.
Fru *D. Goduscheidt Pedersen*.
Overassistent *Kjeld Spilcker*.
Truckfører *Herluf Larsen*.
Maskinfabrikant *Axel Pedersen*.
Læge, dr. med. *Knud Seedorff*.

Randers

Bogtrykker *Morten Rasmussen*, formand.
Læge *Andreas Handler*, næstformand.
Redaktør *Chr. Thor Møller*, sekretær.
Arkivar *Svend Enevoldsen*.
Lærerinde *Annalise Christensen*.
Tarmrenser *Søren Thorsen*.
Fhv. tømrer *Rasmus M. Rasmussen*.

Roskilde

Læge *Erik Haugaard*, formand.
Socialinspektør *Knud Sørensen*, næstformand.
Kriminaloverbetjent *A. Reitor*.
Forretningsfører *John Sander*.
Bestyrerinde fru *Else Olsen*.

Rønne

Skoleinspektør *Svend Rassing*, formand.
Isenkræmmer *Idon Nielsen*, Rønne.
Inkassator *Aksel Jensen*, Rønne.
Kioskejer *A. Mauritsen*, Allinge.
E. Dam, Rønne.
Frk. *Inger Larsen*, Åkirkeby.
Kæmner *Poul Bendtsen*, Hasle.

Silkeborg

Fru *Lily Petersen*, formand.
Sølvsmed *Erik Rasmussen*, Kjellerup,
næstformand.
Kontorpakmester *Alfred Fruerlund*, kasserer.
Pens. stationsbetjent *N. Kjeldsen Mikkelsen*.
Mejerist *Viggo Nielsen*.
Værktøjsmager *Johan Petersen*.
Papirarbejder *Søren Sørensen*.

Slagelse

Kommunaldirektør *N. Kjersgård Nielsen*,
formand.
Læge *Ejvind Bastholm*.
Forretningsfører *A. Chr. Christoffersen*.
Fru *Inger Hamann*.
Murermeister *Viktor Madsen*.
Vicevært *Magnus Nielsen*, Korsør.
Trafikkontrollør *Bent Rothmann*.

Struer

Bibliotekar *Hagbar Hansen*, formand.
Læge *H. Lund*.
Fhv. borgmester *G. Husted*.
Murermeister *M. Lauridsen*.
Skrædermester *H. H. Barslev*.
Fru *Karen Krogh*, Thisted.
Borgmester *Aa. Hauskov*, Struer.
Typograf *Jens Dalum*, Skive.

Svendborg

Kommunebogholder *Delfs Møller*, Nyborg,
formand.
Forstander *J. M. Rueløkke*, Rudkøbing.
Købmand *Chr. Andreasen*, Fåborg.
Assurandør *H. Skov Kristensen*, Svendborg.
Borgmester *Sv. Aa. Andersen*, Svendborg.
Snedkermester *Harry Nielsen*, Svendborg.

Sønderborg

Fru overlærer *Mi Krogh*.
Installatør *Chr. Mathiesen*.
Overlærer *H. Nygaard*.
Læge *Gregers Jensen*.
Fabrikant *Walther Mose Jensen*.

Vejle

Overinspektør *Vilb. Høgsted*, formand.
Snedkermester *Niels Christensen*.
Fru *Erna Møller*.
Lagerforvalter *Ernst Møller*.
Købmand *Louis Nielsen*.

Viborg

Fru bankdirektør *Esther Himmer*, formand.
Lokomotivfører *K.W. Christensen*, næstformand.
Arkitekt *Ejler Enggård*.
Fuldmægtig *Orla Jacobsen*.

Foreningens adresser.

Telefoncentralernes område- og kaldenr. er angivet i parentes ved telf.nr.

Hovedkontor (område-nr. 01):

Nikolaj Plads 27, 1067 København K.
Kl. 9—17, lørdag kl. 9—14. Giro 4168.
Telf. (01.54) *Minerva 7540,
helligdage 9—12 kan ringes til Minerva 7540 A.
Direktør: Erik Würtz.
Kontorchef: A. Pernov.

6200 **Aabenraa:** Toften 6, telf. (046) 2 29 79.
Kl. 10—14. Giro 37017.
Dødsfald kan anmeldes når som helst.
Forretningsfører: Fru Marie Andersen.

9000 **Aalborg:** Strandvejen 1, telf. (08) 12 17 77 og
12 19 01. Kl. 9—16, lørdag kl. 9—12.
Telefonvagt lørdag og søndag.
Giro 45648. Forretningsfører: Sv. Jensen.

8000 **Århus C:** Nørrebrogade 4, telf. (06) 12 58 95
og 13 51 83. Kl. 8,30—16, 30, lørdag kl. 8,30—13.
Giro 40747. Forretningsfører: Poul Søgaard
Jensen, privat (06) 17 87 36.

6700 **Esbjerg:** Rådhuset, Torvegade 74.
Telf. (05) 12 25 99. Kl. 9—15, torsdag tillige
16—18, lørdag lukket.
Udenfor kontortid telf. (05) 12 04 22.
Forretningsfører: E. Strunge.

7000 **Fredericia:** Købmagergade 62 B, telf.
(05) 92 07 99. Kl. 10—11, fredag desuden 18—19.
Dødsfald kan anmeldes når som helst.
Giro 42748. Forretningsfører: Fru E. Wilkens.

9900 **Frederikshavn:**
Filial af Aalborg afdeling.
Telf. (08) 12 17 77.
Lokal repræsentant: assurandør Frede Nielsen.
Søndergade 37, kl. 10—13, telf. (08) 42 30 50.

3000 **Helsingør:** p. t. Nikolaj Plads 27,
1067 København K. Telf. (01) MI 7540.
Efter forretningstid: (03) 23 10 30.
Helligdage 9—12: (01) MI 7540 A. Giro 35039.
Formand: Maskinmontør Olfert Jensen,
Mads Holmsvej 49 A, telf. (03) 21 21 12.

3400 **Hillerød:** Helsingørsgade 27,
telf. (03) 26 10 08.
Kl. 10—14, torsdag 10—18. Lørdage og hellig-
dage kl. 9—12 henvises til telf. (01) MI 7540 A.
Giro 51697. Forretningsfører: K.-B. Larsen.

9800 **Hjørring:** Sct. Cathrinevej 10,
telf. (08) 92 22 61.
Kl. 10—12 samt fredag 17—18. Giro 94185.
Forretningsfører: Fru Inge Jensen.

4300 **Holbæk:** Strandgade 16, telf. (03) 43 02 65.
Kl. 12—14. Giro 12645.
Forretningsfører: fru Gerda Pedersen.

8700 **Horsens:** Kippervig 9, telf. (05) 62 61 22.
(omstilling til privatbolig).
Kl. 9—11 og 16—17,30. Giro 37656.
Forretningsfører: Egon Jürgensen-Beck.

6000 **Kolding:** Slotsallé 1, st., telf. (05) 52 20 10.
(omstilling til privatbolig).
Kontortid 9¹/₂—12. Lørdag lukket.
Giro 19338. Forretningsfører: fru Ulla Lagoni.

1067 **København:** (område-nr. 01):
Hovedkontor: Nikolaj Plads 27.
Kl. 9—17, lørdag kl. 9—14. Giro 3488.
Telf. (01.54) *Minerva 7540,
helligdage 9—12 kan ringes til Minerva 7540 A.
Direktør: Erik Würtz.
Kontorchef: A. Pernov.

Distriktskontorer (område-nr. 01):
Kl. 9—17, lørdag 9—12.
Amagerbrogade 31, 2300 S, telf. SU 7540 og
2098.
Enghave Plads 12, 1670 V, telf. 31 75 40 og
31 33 76.
Kirketorvet 19, 2820 Gentofte, telf. GE 7540 og
2432.
Nørrebrogade 118, 2200 N, telf. 39 33 25 og
39 43 40.
Roarsvej 2, Frbg., 2000 F, telf. 34 55 40 og
34 58 98.
Østerbrogade 27, 2100 Ø, telf. TR 6840 og
3715.

4600 **Køge:** Kirkestræde 21, telf. (03) 65 02 46.
Kl. 11—14 undt. lørdag. Anden tid efter aftale.
Giro 83051. Forretningsfører H. Rømeling.

5500 **Middelfart:** Vesterløkke Allé 16,
telf. (09) 41 08 53.
Kl. 18,30—19,30. Giro 67495.
Forretningsfører: Carl Pedersen.

4800 **Nykøbing F.:** Skolegade 18,
telf. (03) 85 18 48. Kl. 9—12, 14—16.
Udenfor kontortid (03) 85 16 96.
Giro 84983.
Forretningsfører: E. Ferd. Nielsen.

4700 **Næstved:** Herlufsholmsvej 5,
telf. (03) 72 02 33. Kl. 11—13 undt. torsdag.
Søndag kl. 12—13. Telf. svarer også torsdag.
Giro 41569.
Forretningsfører: H. Hejlskov Pedersen.

5000 **Odense:** Søndergade 18, telf. (09) 12 81 32 og
11 21 61. Kl. 10—14,30, lørdag kl. 10—12,30.
Søn- og helligdage kl. 11,30—12.
Udenfor kontortid: telf. (09) 11 21 61.
Giro 40235. Forretningsfører: fru A. Petersen.

8900 **Randers:** Hobrovej 2, telf. (06) 42 29 45 og
42 21 61. Kl. 8—17,30, lørdag 8—12,30.
Giro 82678.
Forretningsfører: O. Frederiksen.

4000 **Roskilde:** Kildehusvej 40, telf. (03) 35 18 40.
Kl. 10—11 og 16—17, lørdag kl. 10—11.
Giro 55638. Forretningsfører: G. Wahrén.

3700 **Rønne:** Harbovej 26, telf. (03) 95 32 92.
Kl. 8—10. Giro 14738.
Forretningsfører: Ejnar Dam.

Rønne: Boghandler Ernst G. Olsen,
Snellemark 21, telf. (03) 95 03 31.

Allinge: A. Mauritsen, kiosken,
telf. (03.981) 142.

Hasle: Kæmner Poul Bendtsen,
telf. (03) 96 40 64.

8600 **Silkeborg:** Rolighedsvej 22,
telf. (06) 82 37 28.
Kl. 17—18. Giro 48700.
Dødsfald kan anmeldes når som helst.
Forretningsfører: Alfred Fruerlund.

4200 **Slagelse:** Schweizerplads 1 A.
telf. (03) 52 42 70 (omstilling til privatbolig).
Kl. 10—12 og 13—14, lørdag 10—12.
Giro 8057. Forretningsfører: Fru A. Larsen.
Krematoriet: telf. (03) 52 07 19.
Korsør: Forretningsfører G. Marott,
Tårnborgevej 46, telf. (03) 57 04 88.

7600 **Struer:** Søndergade 46, telf. (07) 85 03 35.
Kontortid: kl. 11—13, lørdag kl. 9—11.
Udenfor kontortid: (07) 85 06 41.
Giro 12143.
Forretningsfører: fru Edith Frandsen.

5700 **Svendborg:** Fruerstræde 10, telf. (09) 21 16 50.
Kl. 8—17, lørdag kl. 8—12.
Giro 18830. Forretningsfører: Chr. Mikkelsen.

6400 **Sønderborg:** Rojumvej 75, telf. (044) 2 21 28.
Kl. 12—14. Giro 74037.
Forretningsfører: Hans Krogh.

7100 **Vejle:** Søndergade 18, telf. (05) 82 23 33.
Kl. 9—12 og 13,30—16, lørdag lukket.
Dødsfald kan anmeldes når som helst.
Giro 124566.
Forretningsfører: Louis Nielsen.

8800 **Viborg:** Dumpen 16, telf. (06) 62 07 34.
Kl. 9—17. Giro 78702.
Forretningsfører: G. Marthinsen.

DANSK LIGBRÆNDINGSFORENING

— Dansk Kremationsforening —

ordner bisættelser for alle:

attester, kiste, rustvogn, højtidelighed, kirkegård —
alt aftales med foreningens hovedkontor eller en af de 27 afdelinger landet over.

København:

Hovedkontoret: Nikolaj Plads 27.

Telefon (01.54) *Minerva 7540.

Helligdage kl. 9–12 ringes til Minerva 7540 A.

Distriktskontorer:

Amagerbrogade 31, telf. SU 7540.	Nørrebrogade 118, telf. 39 33 25.	Ved opkald fra provin- sen drejes 01
Enghave Plads 12, telf. 31 75 40.	Roarsvej 2, Frbg., telf. 34 55 40.	
Kirketorvet 19, telf. GE 7540.	Østerbrogade 27, telf. TR 6840.	

Alle aftaler om bisættelse træffes gerne i hjemmet.

For **provinsens** vedkommende henvender man sig til den lokale afdelings kontor, se venligst adresser og telefonnumre side 60 og 61.

Udover Stor-Københavns krematorier (Bispebjerg, Ballerup, Gladsaxe, Glostrup, Lyngby, Mariebjerg, Sundby og Søndermark) er der krematorier i Aabenraa, Aalborg, Århus, Esbjerg, Helsingør, Hillerød, Hjørring, Holbæk, Horsens, Kolding, Køge, Nakskov, Nykøbing F., Næstved, Odense, Randers, Roskilde, Rønne, Silkeborg, Slagelse, Struer, Svendborg, Vejle og Viborg.

Askeurner kan nedgraves på enhver kirkegård i landet, uanset hvor kremation har fundet sted.

Ved dødsfald i udlandet

kan kremation lade sig gennemføre i de fleste lande. Askeurnen sendes til Danmark, hvor en højtidelighed kan finde sted ganske som ved en kiste, eller — kisten føres hjem til højtidelighed og kremation her i landet på sædvanlig vis.

Til foreningens notater:

Medl. kl.	nr.	Reg.nr.
Indm. pr.	/	197
S.	F.	A. I. B. K.
Ktr.nr.		/

Begæring om optagelse i Dansk Ligbrændingsforening

— Dansk Kremationsforening —

1	Hr./Fru/Frk.	Livsstilling:
2	Fulde navn: (kaldenavn understreges)	
3	Bopæl:	
4	Født den:	18 19
		Alder: år
5	Lider De, Dem bevidst, af nogen sygdom eller svækkelsestilstand? (herunder følger af tidl. sygdomme)	* Besvares kun ved tegning af forsikring
6	Har De i de sidste 3 år været under lægebehandling og i så fald for hvilke sygdomme?	
7	I hvilken medlemsklasse ønskes indmeldelse?	☐ Forsikringsklassen sum 1000 kr. ☐ eller 600 kr. ☐ ☐ Kontingentklassen pr. år: 20 kr. ☐ Ekstraordinære klasse pr. år: 3 kr. ☐ eller 6 kr. ☐
8	Kontingentbetaling:	☐ helårlig, ☐ halvårlig, ☐ een gang for alle

Undertegnede erklærer, at jeg frafalder ethvert krav på Dansk Ligbrændingsforening, dersom det før eller efter min død kan bevises, at ovenstående ikke er i fuld overensstemmelse med sandheden.

Jeg bestemmer herved, at mit lig skal brændes, og at bisættelsen skal ordnes gennem Dansk Ligbrændingsforening i samråd med mine efterladte. Disse bestemmelser kan kun omstødes af mig selv ved skriftlig erklæring.

..... den 197....

Egenhændig underskrift

Evt. meddelelser til foreningen:

Regler for indmeldelse

Forsikring

I foreningens *forsikringsklasse* optages enhver rask person under 60 år. Betalingen retter sig efter alderen ved indmeldelsen og erlægges *enten* periodevis (halv- eller helårlig) som præmie i et begrænset antal år *eller* med et kapitalindskud en gang for alle efter nedenstående tariffer. Medlemsrettighederne træder straks i kraft for de medlemmer, der har betalt en gang for alle, for de øvrige medlemmers vedkommende et år efter optagelsen. Bisættelsen ordnes af foreningen, og ydelserne er følgende:

1) indenbys ordning af de nødvendige anmeldelser og attester, 2) levering af kiste, nedlægning i denne og indenbys transport til krematorium, 3) kremation og 4) en almindelig askeurne. Udgifter, der overstiger den fastsatte sum, betales ikke af foreningen, men er summen større end de nævnte udgifter, udbetales differenceen kontant.

Sum ved kremation	Alder ved indmeldelsen	Præmie- betalingstid	Præmie pr. halvår	eller	Kapital- indskud
1000 kr.	0—17 år	20 år	14,00		370 kr.
	18—34 år	20 år	18,00		470 kr.
	35—49 år	15 år	28,00		590 kr.
	50—59 år	10 år	50,00		760 kr.
600 kr.	0—17 år	30 år	{4,00 til 18. år} {8,00 fra 18. år}		190 kr.
	18—34 år	30 år	8,00		260 kr.
	35—49 år	22 år	14,00		380 kr.
	50—59 år	15 år	25,00		490 kr.

I indskud betales 2 kr. Personer under 18 år betaler dog intet indskud.

Opsparing

I *kontingentklassen* kan enhver optages — *uden hensyn til alder og helbred* — mod et årligt kontingent af 20 kr. Indbetales hele kontingentet på een gang ved indmeldelsen, andrager dette for tiden 500 kr. — I indskud betales 2 kr.

Foreningen besørger alt vedrørende bisættelse og kremation. Det indbetalte kontingent fradrages i udgifterne.

Medlemskab uden forsikring og opsparing

Som *ekstraordinært medlem* kan enhver — *uden hensyn til alder og helbred* — optages mod et kontingent af 3 kr. årligt i 10 år eller 25 kr. en gang for alle. — I indskud betales 2 kr.

Også for disse medlemmer besørger foreningen alt vedrørende bisættelse og kremation. Udgifterne hertil dækkes af de efterladte. Ønskes fuld medbestemmelsesret i foreningens anliggender og valgbarhed til dens tillidsposter, betales et kontingent af 6 kr. årligt.

Ønsker De at være medlem, indleveres begæringen i udfyldt stand til et af foreningens kontorer. Samtidig betales indskud og kontingent. Til indmeldelse af børn benyttes særlig blanket. Indsendes begæringen pr. post, vil indskud og kontingent blive opkrævet pr. post.

Yderligere oplysninger fås ved henvendelse til foreningens kontorer.